

DE ANEURYSMATICIS PRAECORDIORUM MORBIS

DISSERTATIO

IN THESES DIVISA

QUAS

Annuentibus Illmis DD Magnifico Rectore, Decano, Professoribus, & Assistentibus Facultatis Medicae DD. de Collegio

AD CONSEQUENDAM

PHILOSOPHIAE, ET MEDICINAE LAUREAM

IN

REGIO-CAESAREO ARCHIGYMNASIO TICINENSI

CAJETANUS LOMBARDINI

MEDIOLANENSIS

ALMI COLLEGII CASTILL. ALUMNUS

Publicae disceptationi subiecit

Facta cuilibet Medicinae Doct. contradicendi Facultate

Prid. Kal. Quintil. MDCCLXXVII.

TICINI REGII

Apud Marcum Antonium Porro, & Joseph Bianchi

Cum Approbatione.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PETRO VERRO COMITI
AMPLISSIMO CIVIT. MEDIOLAN.
LX. VIRO
AUGG. ET REG. HUNG. APOST.
A CONSILIIS SECRETIORIBUS,
AUREAE CLAVIS EQUITI,
MAGISTRATUSQUE CAMERAL.
PRO PRAESIDI. EC.

CAJETANUS LOMBARDINI

Irum fortasse cuipiam videbitur, quod Tibi VIR EXCELLENTISSIME, levissi-

mum hoc opusculum ausim inscribere; Tibi, inquam, cui rebus summis, gravissimisque distento (quas ita geris, ut ubique justitia, aequitas, & publicum bonum emineat) vix licet oculos vel propere conjicere in libellum, in quo ea pertractantur, quae a tuo instituto, tuisque praeclaris studiis quam longissime absunt. Sed continuo mirari desinet quicumque probe noverit, Te acri ingenii a-

cie, ſingularique in optimas quasque disciplinas amore adeo in his quoque profecisse, ut non effugerit tuam indaginem ipsamet Medicinæ scientia, quemadmodum edita a Te specimina, & magnis excepta laudibus oſtenderunt. Hinc caussam habes, cur hunc ingenioli mei, qualiscumque ſit, foetum Tibi ſiſtam, certo sperans, Te non magis Judicis partes, quam Patroni mecum obiturum. Immo illud etiam fore confi-

do,

do, ut splendidiſſimo tuo nomine conſpecto, Cenſores omnes deterreantur: quod beneficium tanto magis mihi erat neceſsarium, quo minus ingenio, doctrina, ac aetate valeo, utpote qui in hujusmodi ſtudiis quatuor abhinc annis tantummodo verſor. Te igitur enixe obteſtor, ut auctoritate tua, tuoque favore nedum libellum tuearis, verum etiam me ipsum, qui adoleſcens adhuc aliquam ſtudiorum meorum

ſigni-

ſignificationem daturus egeo equidem eo patrocinio, quod ad majora, & Te magis digna me alliciat, incitet, perducat. Excipe igitur benigne, ac humaniter, ut soles, VIR EXCELLENTISSIME, hoc animi, & obsequii mei veluti argumentum, meque, quod unum peto, exoptoque, in tuam tutelam recipere non dedigneris.

Dissertationem de Aneurysmaticis praecordiorum morbis plane dignam, quae publicam lucem aspiciat: E Regio Caesareo Archigymnasio V. Idus Quintil. MDCCLXXVII.

Martinus Natali C. R. Schol Piar. S. T. D.,
Catholicorum Dogmatum P. Professor,
& Censor Librorum.

Dissertationem de Aneurys. praecordiorum morb., & publicae comendationis, & editionis dignam censeo.

J. C. C. Marchio Joseph de Belcredo Antiq. Jur.
R. Prof., & Lib. Censor.

MDCCLXXVII. die XIV. Julii
IMPRIMATUR.
De FELBER Regius Duc. Mediolani Senator, & Papiae Praetor pro Magistratu rei Litterariae procurandae

J. C. Gandini Reg. Act. Cancell.

CAPUT I.

De Aneurysmatis etymologia, differentiis, ejusque divisionibus in genere.

I. ID, quod LATINI *arteriae dilatationem* appellant; a GRAECIS *aneurysma*, ARABIBUS *Hyporisma*, vel *Aporysma*, vel *Emborysma* nominatur.

II. Aneurysmatis etymon non omnes una ratione explicant. HIERONYMUS MONTUUS (*a*) Aneurysma in enervationis vocabulum transtulit a particula *a* privativa, & τῦ νέυρου: idest a nervo. SYLVATICUS autem (*b*) deducit a verbo ἐυρύνω, scilicet dilato; demum MARCUS AURELIUS SEVERINUS (*c*) dici aneurysma arbitratur a dictione ἐ'υρλωειν, quae apud Latinos idem sonat, ac *effluere*, & *exilire*; nos vero Sylvatici etymologiam sequimur.

III. Nec solum inter se dissentiunt Auctores circa istius nominis originem; verum etiam de ipsius morbi definitione haud conveniunt. GALENUS (*d*), enim inquit, *aneurysma, idest dilatatio est relaxatio venosi vasculi, aut dispersio spiritualis materiae sub carne per dissultationem se se diffundentis, distribuentisque*; & alio loco (*e*) *ore autem in ar-*

(*a*) Vid. Lancis. de aneurysm. in gener. Lib. 1. prop. 1.
(*b*) In differt. cui titulus est. De aneurysmate tractatio.
(*c*) De novis. obs. abscess. cap. 7. pag. 170.
(*d*) In Lib. Isagogic. definit. Medicae.
(*e*) Class. 3. cap. 11. lib. de tumoribus praet. natur.

arteria facto affectio aneurysma vocatur; fit autem vulnerata ea, cum ad cicatricem devenerit quae ei adjacet cutis: manet vero arteriae ulcus ea neque conglutinata, neque ad cicatricem perducta, neque a carne obstructa.

IV. GALENUS itaque sub uno aneurysmatis nomine tam arteriarum, quam venarum dilatationes, disruptionesque comprehendit; simulque unam ex variis caussis assignat, arteriae scilicet vulnus, quod in caussa est aneurysmatis; clariusque ibi se explicat, ubi (*a*) incisam arteriam aneurysmate facillime corripi ait, quod ab ORIBASIO (*b*) etiam comprobatur. AETIUS (*c*) tumorem a Graecis *aneurysma* dictum, tunc fieri docuit, quando cuti cicatrice obducta, neque tamen arteriae vulnere obturato, Sanguis infra cutim effunditur: & alio loco (*d*) vasorum dilatationem aneurysma esse dixit. ACTUARIUS ZACCHARIAE Filius (*e*) Graecos aneurysma arteriae dilatationem definivisse asseruit. AVICENNA (*f*) ex disrupta arteria absque cutis ruptione *apostema* (*g*) non leve ex sanguine, & ventositate *Emborysma* dictum, fieri nos docuit. HALY ABBAS (*h*) inter Medicos Arabes primum tenens locum, *aporysma* arteriae hiatum ex necessitate continere apertissime testatus est; quod ab ALBUCASI etiam confirmatur (*i*).

V. Ex hactenus dictis colligimus, aneurysma apud Graecos vasorum dilatationem, vel disruptionem esse, ita tamen, ut tumorem pariat; tum sub vasorum nomine non tantum arterias, verum etiam venas ab ipsis Graecis compre-

(*a*) Lib. de curand. rat. per sang. miss. 22. & 23.
(*b*) Lib. 7. Collect. Medicinal. cap. 13., & 14.
(*c*) Tetrab. 4. Sermon. 2. cap. 51. ad initium.
(*d*) Serm. 3. cap. 10.
(*e*) Lib. 3. su. meth. med. cap. 2.
(*f*) Lib. 1. Fen. 4. tract. 2. cap. 16.
(*g*) Sive abscessus sub hoc nomine Hippocrates intelligit humorum collectiones non suppurantes, ut varices; vid. Castelli Lexi. voc. abscessus.
(*h*) Lib. 8. suae theoriae cap. 17.
(*i*) Lib. 2. suae Chirurgiae cap. 42.

prehendi, qua potissimum de caussa, ecchymosim, & aneurysma sub eodem genere reposuit Albucasis (*a*).

VI. Hinc illorum sententiam rejicimus, qui a sola arteriae sectione aneurysma oriri juxta allatam GALENI (*b*), aneurysmatis descriptionem, & originis caussam afferunt, quam ipse confirmat *in lib. de curand. rat. per sang. miss.* (*c*); & alibi (*d*), idem sentientibus ORIBASIO, & AVICENNA.

VII. Nam si attente commemoratum perpendissent GALENI textum, ubi inquit *incisam arteriam aneurysmate facillime corripi*, conjicere sane jure potuissent non una tantum ratione, nempe ex vulnerata arteria, sed alia, nimirum ex venosi vasis distensione, ut apertissime constat ex ipsius GALENI verbis (n. III.) citatis.

VIII. Concedimus quidem ex omni continui in arteria solutione, sive per *diabrosim*, *dieresim*, *diapedesim*, *anastomosim*, vel per *rhexim aneurysma* gigni, ut aliqui ALBUCASIS, & AETII auctoritate innixi opinantur; dummodo ad cujusvis aneurysmatis speciem efficiendam arteriae diruptionem requiri non velint, & aliquando solam dilatationem sufficere admittant.

IX. Nam non desiderantur qui aneurysmatis verbum stricte interpretando, tantum ab arteriae dilatatione, nulla cum evidenti continui solutione aneurysma excitari ideo potissimum arbitrati sunt, quia ACTUARIUS Graecos arteriae dilatationem aneurysma dixisse testatur.

X. Quare non est, cur descriptos tumores a quacunque caussa ortos, uno aneurysmatis titulo non complectamur; quoniam tali pacto tot confusiones evitantur, quae Posteris Veterum monumenta pervolventibus occurrent: siquidem antiqui Medicinae Patres indiscriminatim ad hosce tumores describendos hujusmodi vocabulo utuntur.

(*a*) Lib. cit.
(*b*) Lib. de tumor. praet. natur. cap. 11. (*c*) Cap 22.
(*d*) Lib. 5. Metod. meden. ad init. cap. 4.

XI. Quapropter hoc aneuryſmatis nomen, ut genericum retinemus, ex quo tot ſpecies deducimus, quot uno, vel alio modo aneuryſmata nata ſunt.

XII. FERNELIUS cenſetur primus, qui a Veterum ſententia circa aneuryſmatis naturam receſſit. Vir enim iſte Clariſſ. cum aneuryſmatis etymon, nec non ea expenderet, quae variis in cadaveribus detexit, varias nimirum, tum aortae, tum aliarum arteriarum diſtenſiones abſque ulla diruptione, ſibi ſuaſit aneuryſma, arteriae dilatationem tantum eſſe, minime vero diviſionem.

XIII. Ad Clariſſ. FERNELII opinionem ſtabiliendam acceſſit obſervatio Celeb. VESALII referentis ſe anno MDLVII. Nobil. Leonardum Velſerum inviſiſſe, qui ex effraenati equi ſaltu, & concuſſione corripiebatur vehementi dorſi dolore, poſtea tumor aliquis ſpinam circum pulſans deprehendebatur, quo in caſu ſtatim pronunciavit aneuryſma eſſe arteriae aortae, atque veritas hujus diagnoſis ex ipſius cadaveris ſectione patuit (*a*).

XIV. Contra autem SENNERTUS in interioris arteriae tunicae abruptione (Veteres ex duabus tunicis arterias conſtare putabant) aneuryſmatum naturam repoſuit, quod jam ipſe monuerat HILDANUS; nequidquam obſtantibus FORESTO, & DIEMERBROECHIO, qui FERNELIUM ſecuti erant (*b*).

XV. FREINDIUS vero (*c*) Veterum eorum opinionem, qui ex ruptione tantum arteriae aneuryſma proficiſci docuerunt, inſtaurare, noviſque rationum momentis confirmare conatus fuit, ex male intellectis, ut nos monet Clariſſ. JAMES, (*d*) PAULI AEGINETAE verbis. Non enim Paulus in ea videtur fuiſſe ſententia, ut crederet ex ſola abruptione aneuryſma oriri; quoniam evidenter diſtinguit aneuryſ-

---

(*a*) Vid. Bonet ſepul. anat. lib. 4. ſect. 2.
(*b*) Vid. Freindii hiſtor. medic.
(*c*) Lib. ſup. cit.
(*d*) Dizionar. medic. vid. aneuryſma.

rysma verum a spurio, a diruptione scilicet, vel a simplici dilatatione profectum. Inquit enim εἰ μὲν κατ' ἀνεύρυσμον ὁ ὄγκος ἐγένετο. Quod CORNARUS ita traducit. *Si ex apertione tumor factus est.* Tandem idem JAMES hisce verbis latine redditis concludit. Mihi videtur alio in loco PAULUS AEGINETA binas statuere aneurysmatum species, unam scilicet per ἀναστόμωσιν ἀρτηρίας. Aliam κατάρρηξιν. Verum sicuti hic anastomosis verbum in illa significatione accipi neutiquam potest, quam communiter Graeci Auctores ei tribuunt, & sicuti PAULUS anastomosim postea per ἀνεύρυσμον interpretari videtur, ubi scilicet de illius operatione verba facit, hinc hoc in casu anastomosin aneurysmatis synonymum esse crederem.

XVI. Nec abs re ducimus praecipua FREINDII argumenta ad trutinam vocare, atque Lectores hac super re Judices constituere. Hic igitur doctiss. Vir. (a) circa SENNERTI, & HILDANI opinionem ait: *neque concipio, qua ratione hujusmodi aneurysma formari possit, nisi cum a punctura oriatur, quae tamen interdum etiam ambas tunicas perforat. Nam ubi causa interna est, improbabile prorsus videtur, ut ea vis, quae perrumpendae interiori tunicae suffecerit, resistentiam ullam ab exteriori inveniat, quam altera quinque vicibus ad minimum esse debiliorem omnes fatentur.* Suam autem probare nititur propositionem Auctoritate Clariss. SOPORTAE, qui FERNELII tempore florens tres casus omnibus cum ruptionis indiciis refert, nec non BARTHOLINI, HORNII, LANCISII, aliorumque, qui varias arteriarum abruptarum observationes nobis tradidere.

XVII. Ultimo loco in medium profert tres Clariss. LITTRII historias in ACTIS ACADEMIAE PARISIENSIS recensitas, in quibus simplicem tantum arteriae dilatationem se invenisse scribit. Verum harum observationum vim quasi effugere cupiens, ita infert. *Quamquam vero eorum minuta, & accurata sit descriptio, inhaeret mihi scrupulus, neque*

per

(a) Pag. 52. ejusdem lib.

persuaderi possum nihil hic fuisse, nisi arteriae tunicarum dilatationem.... Neque vero contra illud hoc absurde dixerim humores extravasatos membranam sibi propriam effingere, quae minime pars sit vasorum, unde humores isti profluxerint (*a*).

XVIII. Hanc autem suam opinionem confirmare studet Sapientiss. RUISCHII observatione ex aneurysmate in thorace contento deprompta, quod absque externo tumore totum ejus cavum occupaverat, & innumeris, crassisque tunicis constabat laminarum instar sibi invicem incumbentibus, inter quas multum coagulati sanguinis includebatur.

XIX. Hujusmodi exempla non deesse apud SEVERINUM, MARCHETTUM, aliosque scribit ipse FREINDIUS, & coronodis loco auctoritatem refert Doctiss. WISEMANNI, qui semper se utramque arteriae tunicam apertam invenisse narrat, unde idem FREINDIUS concludit: *Quoniam id argumentum omnium validissimum est, quod ex factis ipsis profertur, illud amplius subjicere debeo, quod inter omnes dissecti Aneurysmatis traditas ab Anatomicis narrationes, vix unum, quod quidem amplum fuerit, inveniatur, in quo non esset juxta Pauli doctrinam in arteria ruptio. Ea quae a me dicta sunt, satis credo, ostendunt quantum a veritate abhorret ista a recentioribus quibusdam aneurysmatum in vera, & spuria facta distinctio. Nam differentia omnis ista in tumoris figura consistit, ac si quis istorum in hoc argumento disputationes examinet, distinctionem hanc uti plerumque in theoria falsam, ita quoque in praxi nullius esse momenti comperiet.*

XX Hoc pacto veterum, quos (n. xv.) memoravimus, opinione confirmata, gradum facit ad difficultates solvendas, quae ab Auctoribus quibusdam ad arteriae dilatationem tuendam relatae fuerunt, ex quibus has duas, ut ipse credit, praecipuas desumpsit. Quomodo scilicet si sanguis a canalium membranis non coërceatur, pulsatio ob-

---

(*a*) In eod. lib.

obſervetur? Et ſi ſanguis extra vaſa effuſus ſit, quare juxta HIPPOCRATEM (*a*) in pus non vertatur?

XXI. Quibus difficultatibus levi negotio ſequenti modo ſatisfacere autumat. Inquit enim: *Quod ad pulſationem pertinet, certe non difficulter comprehendi poteſt, ſanguinis jugem in arteriis impulſum huic quoque neceſſario motum communicare, qui contiguus ei, quamquam extravaſatus, jacet.* Hoc autem variis cum rationibus defendere magis, atque magis laborat. Porro haec etiam ad ſecundae objectionis ſolutionem accommodari poſſe ait: *Nam ſi tumori motum communicari concipiamus, facile comprehendemus etiam, qua ratione idem motus ſanguinis putrefactionem arceat, perinde ac ſi in arteriae tunicis contineretur, diſtenſione tantum ampliatis* (*b*).

XXII. Haec autem argumenta FREINDIUM a SYLVATICO ipſo mutuatum eſſe aſſerimus. Nam in ſua de aneuryſmatis tractatione, ubi ad eaſdem has petitiones reſpondet, poſtquam opinionem illorum confutaſſet, qui, ut hoc phaenomenon explicarent ad *arterialis ſanguinis*, ut ajunt, *majorem caliditatem*, *ſubtilitatem*, *ſpirituoſitatemque* confugere (quod falſum eſſe vel leviter conſideranti patet: ſanguis enim arterioſus in humano corpore parum, vel nil a venoſo differt, quod GALENUS (*c*) aliquo modo jam admonuerat) difficultatem ita ſolvit. *Illud ſanguini huic evenit, quod lacuſtri aquae in ipſius lacus alveo imputri permanenti, quamquam non fluat, ſed perſiſtat. Id propterea fieri Philoſophorum multi dixerunt, quia quae aſſiduo ab ipſo lacu educitur aqua, vel a terrae rimis, & a ſole aſſidue ebibitur, ea a flumine, fonte, marive lacum producente aſſidue, & multo cum foenore reſarcitur, & ad illum tranſmittitur, ut hinc motum quemdam aquae ſecretiorem, corruptionemque impedientem colligere licet, ſecus ac paludibus eveniat, in quibus cum nihil aſſidue fluat, & ſaepe* non

---

(*a*) Aphoryſ. 20. ſect. 6.
(*b*) Supracit. lib. (*c*) Lib. de inequalit. intemper. cap. 4.

non refluat, putreſcunt majori ex parte aquae. Pari itaque, aut certe non multum diſſimili ratione imputris in aneuryſmate diu permanet ſanguis, quia ob naturalem arteriae pulſationem a cauſa praeternaturali ſine dubio auctam, & ob ſpirituoſam ſanguinis arterialis conditionem, arteriae foramine illius ingreſſum, & egreſſum minime recuſante, fluit ſedulo, ac refluit in hoc tumore ſanguis. Adde, & eum, qui tumore afficitur, vana quadam evaneſcentis per compreſſionem tumoris delectatione allicitum, ſaepius illum comprimere, inque effluxum ſanguinem, cum non effluxo miſceri, & qui ſemel exiliit, alias intus permanere (*a*). Quod ultimo addit, locum tantum habet in aneuryſmatibus, quae aegrotans comprimere poteſt in externis ſcilicet, de quibus agit ipſe SYLVATICUS.

XXIII. Ut vero primae (n. XVI.) FREINDII difficultati reſpondeamus, animadvertendum eſt experientiae, rationique valde conſentaneum eſſe, laxata quomodocumque, aut exeſa, aut diffracta interiore arteriarum compage, eas in tumorem attolli, atque in ſaccum aneuryſmaticum erumpere. Nam ſi acri erodente ſalino principio interior vaſis tunica corroditur, eadem debilitetur, neceſſe eſt: quare a ſanguine priſtina vi impellente ſenſim dilatabitur.

XXIV. Nec juvat reponere, ſi ſemel vas diſtendi inceperit, magis magiſque ſemper ampliari debere; nam ſi eadem cauſſa agat, eundem ſemper edet effectum: ſcilicet ſanguinis circuitu perſeverante, continuo vas ipſum extendi debebit.

XXV. Ratio hujuſce phaenomeni in promptu eſt. Quamprimum enim vas aliquo in loco dilatatum fuerit, ibi minori impetu ſanguis fluit, uti conſtat ex hydraulicis obſervationibus, & nos monent Clariſſimi HALLERUS (*b*) & SPALLANZANI (*c*): Iſti enim in animalium, potiſſimum

---

(*a*) Cit. diſert. pag. 25.
(*b*) Deux memoires ſur le mouvemant du ſang.
(*c*) De Fenomeni della circolazione del ſangue.

mum frigidi sanguinis, aneurysmatibus observarunt sanguinis velocitatem minorem esse, atque hanc rursum adipisci, quando per vas naturalis diametri movebatur. Insuper vas jam dilatatum majori vi resistit propriae dilatationi, quod ex physicis experimentis compertum est.

XXVI. Ex his ergo patet, vas semel dilatatum magis magisque semper ampliari non debere. At si arteria discissa fuerit, nonne idem observabitur effectus? Quare hoc FREINDII argumentum HILDANI, & SENNERTI opinionem nequaquam infirmat.

XXVII. Nec pluris existimanda SOPORTAE, BARTHOLINI, HORNII, aliorumve auctoritas, qui varia vidisse aneurysmata non ab arteria dilatata, sed ab eadem divisa, aut disrupta exorta asserunt. Largimur enim, & nos ipsi aneurysmata cum continui solutione detecta fuisse, quae *spuria* (*n.* IL.) vocabimus: Verum VALSALVAE, MORGAGNI, ut infinitos alios omittamus, observationibus suffulti, existentiam aneurysmatum a simplici vasorum dilatatione pendentium defendimus.

XXVIII. VALSALVA enim in quodam Cisiario arteriam *magnam induratam* vidit, intusque osseis squamis praeditam, & *ita dilatatam*, ut aneurysma trium digitorum longitudinem aequaret, in quo tamen manifestum rupturae indicium non apparuit (*a*); quin immo in paupere quodam sexagenario cor tantae magnitudinis observavit, ut bubulum adaequaret; sinister enim ejus ventriculus cum connexa aorta ita erat dilatatus, ut cor humanum naturalis molis continere facile posset, cujus ventriculi parietes tenues admodum erant, *ut vix motum cordis* sustinere potuisse viderentur: aortae vero interna membrana in substantiam cartilagineam degeneraverat. Jam vero hac in observatione idem Auctor nullam mentionem facit tum de cordis, tum de aortae ruptione, nec de aliquibus signis, ex quibus hanc extitisse, conjicere possimus: & aliam nec dissimilem historiam habet de quodam viro

 quin-

(*a*) Vid. Morgagn. epist. XVII. art. 17.

quinquagenario, in cujus cadavere; *Cor mole auctum.... & magna arteria prope cor dilatata erat in aneuryſma*, cujus interni parietes oſſeis hic illic ſquamis obtegebantur (*a*).

XXIX. MORGAGNUS quoque ſua obſervata proponit, quae ad ſcopum noſtrum apprime ducunt. In primis refert de octogenaria (*b*), in cujus cadavere *cor* erat *mole* auctum, & aorta a corde ad primum uſque orificium ſuperiorum ramorum maxime *dilatata, & toto ferme eo tractu operta intus ſquamulis oſſeis, & nihil magis quam creberrimas albae cerae guttas referentibus, poſtquam in pavimento refrixerunt*. Nec ab his valde diſſident, quae recenſet, ſe in aliis obſervaſſe (*c*), atque harum obſervationum narrationem, ne taedio ſimus, juvat ſilentio praeterire.

XXX. Ex his igitur inferendum eſt, cum MORGAGNUS anatomicus expertiſſimus, verique amantiſſimus, ubi arteriarum ruptiones, aut futurae diſruptionis indicia vidit, aperte iſtas indicaverit, jure ac merito nos propoſitionem XXVII. poſuiſſe. Ad hanc vero confirmandam adde, nos certos non eſſe, utrum ſcilicet omnia aperta, diſruptaque aneuryſmata, quae in cadaveribus ſe deprehendiſſe teſtantur Auctores, vivis in hominibus jam diu talia extitiſſe, an vero in mortis articulo tantum contigiſſe, quod in non nullis utpote frequentiſſimum, & veroſimillimum multi medicinae ſcriptores crediderunt.

XXXI. Quoniam vero de arteriarum futurae oſſificationis indiciis, de ſquamulis oſſeis, & de ipſis arteriis penitus oſſificatis ſupra jam facta fuerit mentio, & infra rurſus fiet; ad alias a FREINDIO contra noſtram opinionem oppoſitas difficultates diſſolvendas non inutile pauca alia in ſequentibus adjicere exiſtimamus, quae majorem quaeſtioni lucem afferent.

XXXII.

(*a*) Morgagn. ead. epiſt. art. 25.
(*b*) Epiſt. XVIII. art. 28. (*c*) Ead. epiſt. art. 30., & ſeq.

XXXII. Et primo arterias in vere osseam aliquando naturam mutari contra illos omnes affirmamus, qui has nunquam ossificari asseverant, illasque duras squamulas, quas nos osseas vocamus, nihil aliud esse, quam *materiam tartaream* dictam, quae ad lithyasis formationem concurrit. Animadvertendum tamen est, nos non inficiari tartarum hoc in arteriarum caveis, aliisque locis aliquando colligi: sed hujusmodi tartareae concretiones veris ab ossificationibus certo certius distingui possunt.

XXXIII. Concretiones enim calculosae nec flexiles, nec elasticae sunt, nec in prunas injectae foetorem illum exhalant, qui ex combustis ossibus percipitur, nullamve nigredinem ad ignem adipiscuntur. Insuper si haec dirumpantur, nullum, aut fere nullum strepitum edunt, & in minima fragmenta dissiliunt, contra ac evenire solet, si frangantur modo dictae ossificationes, quamvis siccissimae sint.

XXXIV. Ut vero notum sit, Clariss. MORGAGNUM relatas observationes diligentissime instituisse, ipsum hac de re loquentem audire praestat.... *Sed hoc unum dicam, me quoque, cum osseas voco, non aliud, quam similitudinem spectare, nec quando revera osseas, aut vera ossa non modo in arteriis, sed & alibi fuisse, scribo, aliud mihi velle, quam, ne forte suspiceris, qualescumque duras concretiones a me temere, & nimis facile pro osseis acceptas; sed ut certo scias, quas osseas voco, attente consideratas reapse osseis tanto simiiliores visas esse, quanto lapideis, tophaceis, gypseis, calculosis dissimiliores* (a).

XXXV. Nec video, cur tam acriter arteriarum ossificationem impugnent, cum res ipsa non admodum difficilis sit intellectu. Nam si haec a majori, validiorique sanguinis impetu in earum parietes irruentis repetatur, hoc conveniet cum IMMORTALIS BOERHAAVII men-

(a) Epist. XXVII. art. 20.

te a plerisque probata, qui *Senectus* inquit (*a*), *& vita laboriosa musculos fere totos tandem in tendines, hos vero in cartilagines, & ossa permutant.* Praeterea senum carnes duriores esse docent Anatomici, nec non vetustorum animalium carnes difficillime, & coqui, & dentibus triturari, & a stomacho digeri, omnibus compertissimum est.

XXXVI. Nullam fere esse in Animalis corpore partem, quam ossificatam aliquando Medici non invenerint, eorum observationibus innixus ausim asserere. Qua in re sufficiant HALLERI (*b*) & auctorum ab ipso citatorum historiae, nec non Celeb. MORGAGNI (*c*) observationes, quae membranas, musculos, tendines, & ligamenta saepe in vere osseam naturam degenerasse ostendunt; immo penem ipsum osseum prorsus factum CHRISTIANUS PAULINUS teste etiam BARTHOLINO commemorat (*d*). Cur ergo arteriis id abnegabimus, quod aliis partibus etsi ex eadem compositis substantia nemo denegat?

XXXVII. Quamvis non hujus loci sit, de ossificationis modo differere; attamen praecipuas Auctorum opiniones circa hanc referre, operae pretium duco. Clariss. BOERHAAVIUS (*e*) ossa per lentam indurationem succi gelatinosi formari jam scripsit; Cel. vero DU-HAMELIUS (*f*) ossa non ex succo ossificante, sed a periostio indurato confici, ex arborum analogia deduxit, & variis in animalibus factis experimentis propriam opinionem comprobare studuit, duosque nobis reliquit commentarios (*g*), in quibus haec experimenta & aliae observationes diversis ab Auctoribus in ipsis hominibus factae referuntur.

esse

(*a*) Instit. medic. de oeconom. animal. parag. 415.
(*b*) In comment. ad Boerh. inst. parag. 415., & ejus nota *b*.
(*c*) In epist. XXVII. n. 18., & alibi.
(*d*) Centuria 1. observ. 72. (*e*) Praelect. I. R. M. n. 476.
(*f*) Memoir. de l'Acad. des Sciens ann. 1730.
(*g*) Cit. oper. ann. 1741.

XXXVIII. Interea Clariss. HALLERUS (*a*) hanc DUHAMELII opinionem ut hypotheticam tantum, & experimentis non suffultam censet variis potissimum ex caussis: primum scilicet, quia in articulis cavis gelatinosus succus in tophos concrescit, ad quos periostium nil confert testante Clariss. BINNIGERO (*b*); secundo, quia ipsemet, aliique Incisores (*c*) crustas albas, leves, planas, ovis subrotondis Agaricorum similes vertebrarum superficiem tegere invenerunt, & succi effusi simillimas esse, nihilve a periostei natura habere. Tandem ob id potissimum, quod in spina ventosa succum cerae similem exsudare, & ossescere suis oculis HENRICUS FRANCISCUS LEDRAN (*d*) deprehenderit.

XXXIX. Cum vero Physicis in rebus plus valeat unum experimentum, dummodo bene institutum sit (quod admodum difficile esse patet, si vel leviter consideremus, quot sint experimenta, ex quibus res omnino oppositae deducuntur) quam multa verba, multaeque rationes; hinc Sapientiss. HALLER pericula cum *rubia tinctorum* facere incisori suo DETLEFINSIO commisit, ex quibus ossa ab ossificante succo, non vero ab indurato periostio generari, & crescere sibi persuasit.

XL. Ex dictis, ut unusquisque videt, pronum est intelligere, auctoritates auctoritatibus, facta factis, experimenta experimentis opponi. Quare lubentissime expectabimus, donec physicarum, & naturalium rerum Cultores novis, & diligentissimis periculis quaestionem adeo obscuram pro rei dignitate enodaverint.

XLI. Quod ad nostram propositionem attinet, (n. XXXIII.) haec procul dubio confirmatur Clariss. HALLERI observatione XXXXVII. (*e*), *qui remotis omnibus granulis, & sabulis, aliisque indurationum speciebus, quae passim*

(*a*) Oper. minor. tom. prim. pag. 460. (*b*) L. I. obs. 51.
(*c*) Acad. Reg. Paris. ann. 1699. pag. 50.
(*d*) Observ. de Chirurgie pag. 134. (*e*) Opus. Patholog.

passim ab Auctoribus observatae fuere, de unico genere indurationis preferam observationes, inquit, *quae fit in arteriis, & quam vulgo notam esse, non ignoro, in modo, quo fit, aliquid nondum observatum esse suspicor*. Tali autem pacto hanc indurationem explicat: *Ego vero, cum ante aliquot annos adeo frequentes osseas laminas repererim, tandem in viri arteria aorta callosas passim, & flavescentes sedes observavi, quae versus ipsius vasis cavitatem convexae eminebant, eas aperui, nam membrana interna integra adhuc claudebatur, reperi succum flavum in cellulosam secundam arteriae clam effusum, quae inter musculosas fibras, & intimam tunicam est. Mollis saccus erat pultaceus, non dissimilis ejus, qui in atheromate reperitur. In eodem corpore aliae simillimae flavae sedes callosae, siccae, coriaceae repertae sunt, aliae cartilagineae, aliae denique osseae, & ad ferri tactum strepentes. Videbam ergo naturalem quamdam progressionem, cujus initium succus effusus hactenus mollis esset, deinde gradus varii duritiei succederent, finis in ea natura poneretur, quam osseam vocant, etsi utique neque fila paralella, neque poros habet, & osse omni durior esse solet. Hoc experimentum saepe, & repetere licuit in tanta varietate cadaverum, ut omnino, & rem ipsam, & quod inde deduxi, corollarium firmum esse videatur.*

XLII. Quocumque igitur modo haec arteriarum ossificatio absolvatur, hoc unum nos deducimus, arterias illas, quas aneurysmaticas, & interne osseas VALSALVA, MORGAGNUS, HALLERUS, & alii detexerunt, absque ulla continui solutione, integras nimirum, & tantum dilatatas fuisse. Nec hic repetere juvat, quod FREINDIUS (n. XVIII.) circa LITTRII observationes dixit. Sanguinis enim coriacea membrana licet valde dura aliquando reperiatur; attamen hanc osseam, sive osseae similem naturam, nemo quod sciam, adeptam fuisse vidit.

XLIII. Quare constat, Clariss. FREINDIUM opinionem suam ad demonstrationem non perduxisse, sed tantum ostendisse, aneurysmata, cum ad summam dilata-

tionem

tionem pervenerunt, disrumpi tandem; nec dici potest, ea ex ipsa arteriae ruptione originem duxisse. Atque haec de Clariss. RUISCHII, SEVERINI, MARCHETTI, WISEMANNI observationibus sint satis.

XLIV. Ut vero, ad id respondeam, quod (n. XIX.) ex ipso FREINDIO relatum fuit, scire vellem, utrum de aneurysmatibus externis, an vero de internis ipse verba fecerit; Nam, si primum, non tantum utilem distinctionem nostram, verum etiam necessariam: Si secundum, in theoria veram, in praxi parum, vel nil utilem esse autumarem.

XLV. Nostram itaque de Aneurysmatibus divisionem non tantum in praxi utilem esse ex eo contendimus, quia spuria diversa plane methodo, quam vera curantur, ut videre est apud Chirurgiae scriptores: Sed etiam illam in theoria necessariam esse statuimus, quia inter se hae aneurysmatum species valde discrepant. Enim vero Laud. SYLVATICUS praecipuam, ac primariam aneurysmatis veri notam in eo reposuit, quod digitis compressum omne, vel saltem majori ex parte retroeat, & demum aboleatur, neque id arteriae tantum dilatatae, licet haec tumorem faciat, unquam convenit. *Cedet quidem aliquantisper*, inquit, (*a*) *veluti & tumor quilibet mollis, & flatuosus, sed non adeo retrocedet, ut evanescat.*

XLVI. De internis pariter veram hanc esse in theoria divisionem, ex hucusque dictis arbitramur, quae in Praxi parum, vel nil emolumenti affert, quoniam haec internoscere difficillimum est, ne dicam impossibile; & denique, quia iisdem remediis tam vera, quam Spuria curantur.

XLVII. Ultimo tandem animadvertere juvat, non tam parvi faciendam esse contra FREINDII mentem difficultatem, si vera HIPPOCRATIS sententia habeatur, ex ejus aphorysmo petitam, cui satisfecisse, ut legere est n. XXII.,

&

(*a*) Cit. jam differt.

& XXIII. ipse opinatur. Nam non quicumque motus sanguinis putrefactionem impedit, sed validus, & non toti extravasati sanguinis massae, verum etiam partibus ipsum grumum componentibus communis sit, opportet. An hic motus a Sanguine ad multos annos stagnante putrefactioni arcendae par erit?

XLVIII. SYLVATICUS ipse, qui ut (n. XXIII.) vidimus, etsi eadem proferat argumenta, quibus usus est FREINDIUS; attamen non omnem difficultatem hac in quaestione sublatam fuisse idem agnovit. Nam ad externorum aneurysmatum putrefactionem retardandam, postquam aliqua topica remedia parti affectae applicita sunt, tumorem saepe saepius comprimendum esse docet, ut expressus Sanguis cum praeterfluente misceatur. Cautissime hoc Clariss. Viri praecepto utendum reputaverim, ne aut grumi sanguinei in arteriae reliquum truncum repulsi iter sanguinis obstruant, aut aneurysmatis tunicae tenues nimis factae compressione rumpantur, vitamque extinguant. At postquam admonuisset, non in omnibus intra idem tempus sanguinem putridum fieri, verum hoc pendere a majori, vel minori sanguinis ipsius ad putrescendum natura, temperamento &c. concludit (*a*): *Utcumque tamen sit, annuum terminum in magno aneurysmate excedi posse nullo possumus argumento persuaderi*. Si ergo hic Celeber. Vir tam breve spatium externis aneurysmatibus assignavit, in quibus infinita antiseptica adhibentur remedia & motus accelerari potest: quid dicendum de internis, ubi haec locum minime habent? An aeris atmosphaerici absentia putrefactionem prohibet?

IL. Sed missis variis Auctorum, qui ante nostram aetatem floruere, de aneurysmatis natura distinctionibus ordo exigit, ut juxta recentiores, excellentioresque Medicae doctrinae Magistros in tria genera ea dividamus, quorum primum est illud, quod proficiscitur a sola arte-

---

(*a*) Eadem differt.

arteriae dilatatione, alterum, quod ejus ruptura efficit a quacunque caussa dependens, simulque sanguinem effundens: tertium, quod utramque simul habet caussam. Primum igitur *Verum*, secundum *Spurium*, ultimum *Compositum* (*a*) cum Huntero (*b*) dicimus. Nec rejiciendum est aliud genus, quod varicosum ex eo vocant, quia fit, quando arteria, & vena ita contiguae sunt, ut si simul perforentur, sanguis ex illa in hanc irruat, & tumorem micantem pariat. Quod si sanguis latius effunditur per cellularem telam, aneurysma *Diffusum* erit, contra *Circumscriptum*, si in angusto loco a membrana Aponeurotica contineatur. Doctiss. FUBERTIUS (*c*) subdividit aneurysma spurium in *primitivum*, & *consecutivum*, quorum alterum mox post arteriae laesionem oritur; alterum vero post aliquot dierum spatium ab ejusdem laesione consequitur.

L. Clariss. LIEUTAUDII auctoritate nos non movemur (*d*), qui aneurysmatum distinctionem in vera, & spuria tunc solum admittit, cum haec exteriores corporis partes occuparent. Quodlibet enim aneurysmatum genus (n. IL.) ubique oriri posse videtur: Aneurysma autem Verum frequentius interioribus, Spurium exterioribus in partibus, ac praecipue in artubus cum PLATNERO (*e*) sustinemus.

LI. Omissis igitur aliorum Auctorum aneurysmatis definitionibus, hoc esse dicimus, vel arteriam praeter naturam alicubi in tumorem dilatatam, vel tumorem in circumpositis partibus ab eadem rupta, aut incisa, &

D san-

(*a*) Tertium aneurysmatis genus ab Huntero constitutum rejiciant nonnulli tanquam fictitium. Videatur diar. de litterar. Europ. ann. 1758. tom. 4. pag. 114.

(*b*) William HUNTER Medical observations and inquiries by a society of Physician's in London vol. 1. pag. 325.

(*c*) Memoires de l'Acad. Royal. de Chirurg. tom. 2. pag. 535.

(*d*) Synop. medic. (*e*) Instit. Chirurg. §. 442.

ſanguinem effundente ortum, vel utriuſque mali complicationem.

LII. Venis etiam hujuſmodi vitium commune eſſe, nemo eſt, qui ignoret: Hae enim vel propriam, ac naturalem capacitatem amittunt, amplioremque acquirunt, vel quomodocumque ruptae, vel diſciſſae in proxima telae cellularis ſpatia aliquid ſanguinis emittunt. Illud nomine *varicis*, hoc *ecchymoſeos*, ſive *ſugillationis* inſignimus illos non curando, qui uno aneuryſmatis vocabulo, ut Veteres (n. v.) utraque & venarum, & arteriarum mala complexi ſunt.

LIII. Haec praemittere, antequam ſermo ad peculiarem de praecordiorum aneuryſmatibus diſquiſitionem convertatur, neceſſarium judicavimus; Ex his enim varia intelliguntur, quibus praetermiſſis nimis obſcura fuiſſent.

CAPUT II.

De praecordiorum aneurysmaticis, & varicosis vitiis, & de praecipuis eorum differentiis.

LIV. SUb *praecordiorum* nomine illud spatium intelligimus, in quo universa fere aorta crebre aneurysmatica fit, & vena cava varicibus corripitur, quos limites CORNELIUS CELSUS, & MATANUS jam posuere (*a*).

LV. HIPPOCRATI incognita fuisse praecordiorum vitia non omnes consentiunt, quia variis in locis mentionem facit de tumoribus in vasis cordi adhaerentibus, & in arteriis sedem habentibus (*b*). GALENO quidem, AETIO, PAULO AEGINETAE, ACTUARIO, aliisque Graecis, & Arabicis scriptoribus innotuisse asserunt nonnulli: Clariss. vero MATANUS (*c*) GALENUM primum aneurysmata perspexisse, nullumque *ex his, qui ante illum supersunt, scriptoribus de tali morbo aperte locutum fuisse* contendit, *cum ille primus prae caeteris videatur, qui hosce affectus aliqua ornatos observatione complectitur*.

LVI. Nos vero HIPPOCRATI, GALENO, AETIO, ORIBASIO, PAULO AEGINETAE, ACTUARIO aneurysmata cordis, & aortae incognita fuisse cum LANCISIO (*d*), & MORGAGNO (*e*) credimus ex eo, quod, ut optime animadvertit MORGAGNUS; *illis temporibus*

(*a*) Vid. Matan §. 3. lib. seq. n. cit.
(*b*) Vid. Georg. Seger differt. de Hipp. Lib.
(*c*) De praecord. aneurysmat. morb.
(*d*) De aneurysm. L. 1. prop. 2.
(*e*) Epist. anat. medic. XVII. art. 1.

Bestiae pro humanis corporibus inciderentur, *quae raro morbis hujuscemodi corripiuntur*.

LVII. Et Eruditiss. MATANI propositionem distinguimus concedendo nullum ante GALENUM de Aneurysmatibus externis verba habuisse, verum interna GALENUM ipsum ignorasse affirmandum est. Nullus enim locus in omnibus ejus operibus extat, in quo de hujuscemodi morbis egerit, si excipias, ubi loquitur de externis, uti jam (n. III., & IV.) commemoratum fuit.

LVIII. Nec ipse SYLVATICUS in toties citata de Aneurysmate tractatione interna omisisset, si haec vel ipsi nota, vel ab aliis jam descripta fuissent; neque RIOLANUS (*a*) *raro aneurysma in aortae trunco propter crassitiem tunicarum* accidere scripsisset: tandem JOACHIMUS GEORGIUS ELSNNERUS, cui Romae videre contigit in Musaeo nobilis GUILIELMI RIVAE aortae aneurysma (*b*) in cadavere Laurae Peronae anno 1664. detectum, huic observationi anno 1670. titulum non praefixisset *de Paradoxico aneurysmate aortico*.

LIX. Cor autem modo totum, modo in una tantum parte dilatari, aliisque vitiis subjici certi sumus, postquam anatome majori cum diligentia illustrari caepit. NICOLAUS enim (*c*) MASSA primus, ut puto, in quodam viro anno 1534. dissecto invenit *cor magnum*, & *tantae magnitudinis, quantam nunquam in alio homine viderat*. Clariss. VESALIUS (*d*) Cor *doctissimi viri* vidit, *in cujus sinistro ventriculo glandulosae, sed subnigricantis interim carnis libras propemodum duas reperit*. CAROLUS STEPHANUS (*e*) in quodam cadavere conspexit...... *cordis auriculam dextram, quae in amplam magnitudinem usque adeo excreverat*, ut tripulo major altera videretur.

BAL-

(*a*) Encheir. anat. L. 5. c. 46.
(*b*) Figuram vide in miscell. medic. ann. 1670. observ. 18.
(*c*) In lib. introduc. anatom. c. 28.
(*d*) De corp. human. Fabr. Lib. 1. cap. 5.
(*e*) De diff. part. corp. human. L. 2. cap. 33.

BALLONIUS (*a*) mentionem facit de corde *majusculi capitis magnitudinem* adaequante. Et tandem, ut infinitos alios omittam contemporaneos, ANDREAS LAURENTIUS (*b*) cor Equitis GUICIARDINI invenit *prodigii instar in eam molem excrevisse, ut Thoracem fere totum* impleret. Qui alias hujusmodi historias cupit, consulat BONNETUM (*c*), SCHENCHIUM (*d*), LANCISIUM (*e*), SENACIUM (*f*), KNIP-MACOPPE (*g*), PASTAM (*h*), VALCARENGHIUM (*i*), MORGAGNUM (*l*), SWIETENIUM (*m*), MATANUM (*n*), HAENNIUM (*o*), LIEUTAUDIUM (*p*); & ibi non solum cordis, verum etiam aortae, venae cavae, aliorumque vasorum dilatationum exempla inveniet.

LX. Ex his colligitur jure, ac merito Celeber. MALPIGHIUM (*q*) scripsisse: ...... *certum esse, manifestas fuisse multas caussas morbosas in corde, & in praecordiis ejus usum perturbantes, ut sunt polypi, dilatatio arteriae aortae, ex quibus oriuntur palpitationes cordis, Syncopes, & aliquando Syncope cardiaca: Hujuscemodi cognitiones sunt hujus seculi* (scilicet XVII.) Caeterum, istorum morborum cognitionem ante seculi XVI. initium ignoratam, atque postea eorum doctrinam ad nostram usque aetatem magis magisque adauctam fuisse, concludendum est.

LXI.

(*a*) Epid. l. 2. in constit. autumn. ann. 1573.
(*b*) Hist. anat. human. corp. L. 9. quaest. 18.
(*c*) Sepulcr. anatom.
(*d*) Paratyriseon, sive observ. medic. rar. nover. admirab. & monstr. (*e*) De mot. cord. & aneurysmat.
(*f*) Delle malat. del Cuor. trad. dal franc.
(*g*) De Aortae polypo. (*h*) De cord. polyp. in dub. revoc.
(*i*) De Aortae aneurysm. observ. 3.
(*l*) De sed. & causs. morb. per anat. indag.
(*m*) In comment. ad Boerh. aphor. de conosc., & curand. morb.
(*n*) De aneurysm. praecord. vit. (*o*) Rat. med.
(*p*) Histor. anat. med.
(*q*) Marcell. Malpig. op. tom. 2. edit. Amst. pag. 334. respon. ad epist. cui tit. est. *De recent. medic. stud.* a Joann. *Hieron.* Sbaralea an. 1687. Gotting. scrip.

LXI. Haec praecordiorum aneurysmata Clariss. LANCISIUS (*a*) distinxit in *vera*, sive *legitima*, & in *notha*, sive *spuria*. Prima juxta hunc Auctorem sunt, *quae fiunt a caussis proxime debilitantibus arteriarum, vel cordis texturas, & resistentias*. Spuria autem, *quae ab initio non pendent a debilitata resistentia villorum, ac fibrarum cor, & arterias texentium: sed potius ab adaucta vi impetus vel recti, vel reflexi sanguinis supra naturalem, & ordinariam arteriarum, & cordis resistentiam impellentis*. Cujus vim naturalis, & communis arteriarum firmitas ferre non valet absque tunicatum relaxatione, vel disruptione. Hoc in casu relaxationem, aut disruptionem tunicarum tanquam effectum proficisci, minime vero aneurysmati primam caussam praebere, & sic in vera facile degenerare nemo non videt.

LXII. Hac LANCISII divisione admissa, & nominibus tantum veluti minus idoneis rejectis, nos, quae ipse vera, *passiva*, quae *spuria* dixit, *activa* cum Clariss. SAUVAGESIO nominamus (*b*); sic enim tollitur confusio, quae ex jam facta (n. xlix.) generali divisione exoriri posset. At cum Clariss. MORGAGNO (*c*) arteriarum praecordiorum dilatationes, quaecumque fuerit eorum origo, in duo potissimum genera distingui debent, in ea scilicet, quae *vas aeque in omnem partem expansum* formant, & in ea, *quae sacci instar e vasis latere excrescunt*. Prima *non saccata*, vel *non sacciformia* aneurysmata, secunda *saccata*, sive *sacciformia* dicimus.

LXIII. Cum vero vix ullum sit interiorum partium aneurysma, a quo alterutra hujusmodi dilatatio abesse possit; idcirco haec divisio a Doctiss. Viris SCHREIBERO (*d*), VALCARENGHO (*e*), quam maxime approbata fuit, & ex variis aneurysmatum sacciformium positionibus facile

(*a*) Lib. I. de aneurys. in gen. prop. 5.
(*b*) Nosol. meth. tom. I. clas. I. ord. 5.
(*c*) Advers. 2. animadvers. 38.
(*d*) Act. Erud. lips. ann. 1731. mens. august. pag. 377. 378.
(*e*) De Aort. aneurys. obser. I.

facile LITTRIUS (a), & BOERHAAVIUS (b) rationem deduxerunt, cur a mutato corporis situ, nunc animi deliquia, nunc vero suffocationes consequantur.

LXIV. Si igitur supponas, sanguinem in sacci fundum ob peculiarem corporis positionem decliviorem factum irruere, & hunc implere; tunc sanguinis praeterlabentis copia imminui debebit ita, ut in proximis vasis sanguinis circulatio interrumpatur: quin immo a sola adjacentium vasorum compressione, quam ipsemet saccus diversae positionis ergo interdum efficit, ea praepediri potest: quod ubi accidit, animi defectionem sequi veritati apprime consonum est. Si vero hic saccus ita collocatur, ut aspera arteria, vel Bronchia comprimantur, Homo tunc suffocari debebit.

LXV. Cor diversis modis dilatari (n. Lix.) dictum fuit: has autem dilatationes cum BALLONIO, LANCISIO, SENACIO, MORGAGNO, HAENNIO (c) eadem aneurysmatis significatione comprehendimus eas pariter in sacciformes, & non sacciformes distinguendo; & ultimo ut istiusmodi morborum diagnosis minus difficilis sit, dilatationes totius cordis, vel auriculae sinistrae, vel ventriculi ejusdem lateris, vel Aortae, vel subclaviarum &c. ad vitia *aneurysmatici generis*; distensiones vero sinus venae cavae, vel auriculae, & ventriculi dextri, vel arteriae, & venae pulmonalis ad illa *generis varicosi* Doctiss. ALBERTINO duce (d) revocari possunt.

CA-

(a) Mem. de l'Acad. Roy. des sciences ann. 1707.
(b) Praelect. Acad. in propr. instit. rei medic. tom. 5. §. 826.
(c) In libris n. lix. citatis.
(d) Act. acad. Bonon. tom. 1. in opusc. pag. 382.

CAPUT III.

De caussis proegumenis, sive praedisponentibus.

LXVI. HAec de praecordiorum aneurysmaticis vitiis, nunc de caussis, quae diros hosce morbos inferunt, utpote quae scitu necessariae omnino sunt, & non exiguam lucem eorum diagnosi, & Therapeuticae affundunt.

LXVII. Harum igitur divisio, claritatis gratia, erit primum in *proëgumenas*, sive praedisponentes, & in *procatarticas*, sive occasionales, deinde in *generales*, & *peculiares*, in illas scilicet, quae cuivis praecordiorum dilatationi, & in eas, quae peculiari tantum cuidam cardiaco aneurysmati propriae sunt.

LXVIII. Ad proëgumenarum classem in primis spectat *haereditaria labes*, quod fortasse alicui minus verum videbitur. Quamvis enim nobis perspectus non sit modus, quo peculiares Parentum infirmitates in filios traducantur; attamen istius rei veritatem quotidiana experientia evincit, ipsumque Hippocratem hanc cognovisse patet ex loco: (*a*) ubi inquit: *& quia Animal secundum Parentes nascitur, tot humorum species, & sanorum, & morbosorum in se habet, tum etiam ex solidorum culpa, ut ex lienoso lienosus, ex tabido tabidus nascitur.* Quomodocunque hoc eveniat, morbum hunc haereditarium esse, medicae historiae, observationesque testantur.

LXIX. Rem ita se habere ex ipsa analogia eruitur: Nil enim communius est, quam filium reperire a podagroso Patre genitum podagra laborantem, quod idem de phti-

(*a*) De Morb. sacr. n. 5.

phtisicis, scorbuticis, tabidis, calculosis, epilepticis affirmandum est. Cur ergo haereditaria quoque aneurysmatica diathesis in filios non transfundetur? Cum vero ea omnium validissima sit ratio, quae ex ipsa constanti observatione deducitur, idcirco & nos ad peculiaria observata confugimus. Equidem Clariss. LANCISIUS (*a*) in nobilissima familia morbum hunc, dilatationem idest dexterae auriculae cordis, per quatuor generationes Proavum scilicet, Avum, Patrem, & Filium propagatum vidit, quorum ultimus, cum ante quartum aetatis annum ad plures migrasset, facta ejus cadaveris sectio, haereditariam hanc labem Clariss. observatori exhibuit, cordis niqurum dextram auriculam solito debiliorem, ampliorem-mie. HYPPOLITUS quoque ALBERTINUS (*b*) duabus in nobilissimis familiis cordis, & praecordiorum aneurysmatica vitia a Proavo, & Avo, & Parente in Filios perniciosa haereditate descendisse observavit.

LXX. Laxa totius corporis constitutio inter caussas passivorum (lxii.) aneurysmatum praedisponentes jure, ac merito refertur, atque hoc facile intelligi potest, si perpendas, ob fibras in corpore nimis relaxatas, ejus etiam partes debiliores esse, ac proinde arterias eodem vitio laborare intelliges, quo circa facilius hae dilatari, & dividi poterunt a quacumque vel levi caussa praeter naturam accedente. Nec ad hoc demonstrandum necesse est, ad mathematicas demonstrationes se recipere, & eos sequi, qui dum in hisce, alioquin utilissimis, tempus terunt, magis necessaria, istorum videlicet diagnosim, & curam aut omittunt, aut tam leviter indicant, ut si non obscuriorem, clariorem certe non reddant. Ex allata autem caussa praecipue vera oriuntur aneurysmata (il.). Nam si sensim adaugetur sanguinis impetus in arterias, hae paulatim dilatari incipiunt. Nec desunt historiae apud

E Aucto-

(*a*) De aneurysm. in gen. prop. 47.
(*b*) In libr. n. 65 cit.

Auctores, quae hanc opinionem confirment.

LXXI. Silentio praeteribo, quamcumque sanguinis dyscrasiam aneurysmatis caussam praedisponentem esse, quam triplici modo agere putat Clariss. LANCISIUS, (a) vel enim ad cor deponitur, illudque irritat ita, ut fortius micare, & se se contrahere debeat, tunc ex crebris, validisque palpitationibus, vel magis, magisque nativa cordis compages laxatur, ac in aneurysma dilatatur, vel sanguinis ingenti vi in proximas arterias projectus debiliores earum tunicas ita urget, ut pedetentim distractae, aut alicubi laceratae in aneurysmaticas commutentur: vel ipsorum vasorum, dum sanguis per ea transfluit, interiorem membranam corrodit, & sensim exedit, unde aneurysmata juxta SENNERTI, & HILDANI opinionem (n. xv.) exoriuntur. Quod illis mirum esse haud debebit, quibus notum est ab hujusmodi causticis humoribus ipsos durissimos dentes cariem contrahere, ut quotidiana experientia in scorbuticis potissimum nos docet. Ultimus tandem agendi modus innotescet, si animadvertas a continuo, & perenni cordis, arteriarumque motu semper aliquid elementorum eas partes constituentium abradi, quae cum ab influente sanguine, acrimonia quacumque vitiato reparari constanter nequaquam possint, evidentissimum est, arteriosorum vasorum, & cordis substantiam ob defectum nutritionis sensim debilitari, ac flaccescere. Nec scire inutile erit, utrum sanguinis prava indoles ab uno potius, quam ab alio pendeat principio; diversis enim prout diversa est caussa, tolluntur remediis.

LXXII. Quo magis nervosum systema sensibile est, eo promptius, & a levi quacumque caussa facilius, validiusque cor se se contrahere, omnes concedunt Physiologi, quod praestat etiam nimia fibrarum muscularium irritabilitas; per has vero crebras, validioresque contractiones cordis vis infringitur, ejusque caveae praeter naturam

turam

(a) Lancis. lib. cit. propos. xxix

turam diſtenduntur, hinc aneuryſmaticae fiant, oportet. Quod citius eveniet, ſi alia cauſſa ad hujuſcemodi affectiones idonea accedat.

LXXIII. Certum quoque, perſpectumque ex LANCISII obſervationibus habemus, ſutores, & ſedentarios artifices, ſi ſimul prava ſanguinis indole laborent, raro abſque praecordiorum vitiis ſeneſcere: quod etiam ſaepe ſaepius in viris plus juſto ſtudio deditis obſervarunt; in his enim non deſiderantur digeſtionis vitia, Lienis, Hepatis, aliorumque viſcerum obſtructiones, quae omnia vel ſanguini circumeunti obſtaculum opponendo, vel dyſcraſiam inducendo aneuryſmata inferunt; adde, quod in profundis meditationibus, velint, nolint, ſpiritum diu retineant, quapropter ſanguis in arteriam pulmonalem propulſus, per pulmones ipſos diu nimis dilatatos progredi nequit; ergo in dextro cordis ventriculo, atque auricula ſanguineus humor quadam ex neceſſitate colligetur, harumque partium aneuryſmatica diſtentio fiet.

LXXIV. Ex hucuſque allatis generatim concludere licet, facilius pueros, quam adultos, faeminas, quam mares, debiles quam robuſtos, cachecticos, quam optimo corporis habitu praeditos, hyſtericas, & Hypochondriacos, nec non moniales aneuryſmaticis vitiis affici.

CAPUT IV.

De caussis procatarcticis.

LXXV. NImis longum, nec non taediosum esset, omnes, & singulas hasce caussas enumerare: quare praecipuas tantum, certioresque indicabimus, earumque agendi modum clarius, & brevius, quoad fieri potest, exponemus.

LXXVI. Inter has primum recensenda venit contusio a quocumque corpore resistente producta. Quomodo externus ictus, vel interna contusio aneurysmata progignat, ratio ipsa nos docet, & medicae historiae testantur: animadvertendum tamen est, juxta Clariss. LANCISIUM praeter contusionem tria alia, quae simul concurrant, ad aneurysmata efficienda requiri. Scilicet primo eodem temporis momento ipsa arteria, ab externo corpore percutienda est, quo fit ejus diastole: ex his enim duobus oppositis ictibus ea magis afficitur, & laeditur. Secundo naturalis, vel innata arteriarum debilitas necessaria est, quae externis, internisque impulsibus facilius cedat. Succorum demum prava qualitas accedere debet; quoniam vitiati humores contusa arteriarum loca erodunt, exeduntque.

LXXXII. Interea non semper, ut aneurysma contusionem sequatur, tria illa requisita necessaria sunt, sed solum externum ictum, vel internam contusionem, dummodo haec satis valide sint, ad vasorum externam cellularem destruendam, sufficere asserimus (*a*). Tunc enim vasa ita de-

---

(*a*) Ex Clariss. HALLER. & SPALLANZANI experimentis hoc satis constare arbitramur. Isti enim Clariss. viri in Animalium frigidi sanguinis mesenterii vasa destructa cellulari externa, mox aneurysmatica evasisse observarunt.

debilitata dilatari, vel dividi etiam poterunt, ut mox patebit.

LXXVIII. Exemplum aneurysmatis aortae a contusione oriundum refert LANCISIUS (*a*), quod observavit in EMINENTISS. CARDINAL. ALBANI famulorum decano, qui, dum per publicam viam incederet, a sphaera buxia vehementer in sinistra dorsi parte percussus fuit. In *Transact. Philosophicis* (*b*) alicujus hominis historia non deest, qui casu violentam pectoris concussionem passus in haemophtysim incidit, qua diutius perseverante tandem occubuit, & in ejus cadavere tam magnum aortae aneurysma repertum fuit, ut totum dexterum thoracis latus impleverit. Aneurysma pariter a contusione natum vidit SWIETENIUS (*c*). Clariss. VALCARENGHUS (*d*) in cadavere D. SEBASTIANI SEITZ aortae aneurysma invenit, *cujus moles tam magna erat, ut ejusdem cavitas utrasque suas manus commode contineret*, cui aneurysmati occasionem praebuit ictus Illustr. viro inflictus, *dum* hic *fugientes milites citissime insequebatur cursu...... in suppositam cecidit foveam, oppositamque in ripam sterno dextrorsum vehementer impegit*. Similes quoque historiae extant apud HAENNIUM (*e*), aliosque.

LXXIX. Intempestivam, vel repetitam mercurialis litus administrationem, interna aneurysmata efficere testantur PARAEUS (*f*), LANCISIUS (*g*), & MATANUS (*h*), apud quos non nulla invenies hujuscemodi morborum exempla. Haud difficile est, intellectu, quomodo Hydrargyrus vi sua sanguinem, & lympham attenuante, & proprio pondere vasa omnia tum corrodere, tum praeter modum distendere, ac dilatare possit, ut jam scripserat

---

(*a*) Citat. lib. prop. 21. (*b*) (N. 265.)
(*c*) Coment. in Boerh. aphor. 176. (*d*) Obser. 2.
(*e*) Rat. med. p. 4. cap. 2.
(*f*) Vid. Bonet. Sepul. Anat. lib. 2. sect. 2. obser. 14.
(*g*) Prop. xxxiv.
(*h*) Citat. lib. §. liii.

rat MICHELLOTUS, (*a*) hocque citius praestare, si cum acidis in corpore praeter naturam stagnantibus copuletur; hoc enim in casu dissolvens magis, corrodensque evadit. An ergo mercurialium usus abolendus est in curanda luē venerea, ubi aneurysmatis suspicio adest? An amplectendus, si aneurysma a syphilitide pendet? Quaestionem hanc alibi dirimendam transferimus.

LXXX. Velocissimi, & inconcinni corporis motus, si potissimum conjungantur cum aliqua praedisponenti caussa, aneurysmata, & praecipue spuria inducunt; hinc explicantur tot veterum medicorum historiae, quae referunt, homines post violentissimas corporis exercitationes subito, vel paulo post fato defunctos fuisse, ex ruptione scilicet praexistentis aneurysmatis veri, vel ex subita spurii generatione. Quod si in eorum cadavera inquisivissent, non ex capitis, ut constanter illi opinabantur, sed ex praecordiorum vitio, vitam persaepe ademptam fuisse certe illis constitisset.

LXXXI. Hinc Gladiatores, pilae, & similium Lusores, Concionatores, Tubicines, hemerodomos, & illos denique, qui per acclivia loca velociter ascendunt, praecipue vero si aliquo pondere onusti sint, facilius aneurysmatibus, praesertim internis laborare, observatum fuit. Clariss. HAENNIUS (*b*) *in arteria poplitea horrendum aneurysma* vidit, *a saltu probabiliter natum*. Cujusdam hominis aneurysmatici historiam refert PARAEUS, qui pila ludens subito mortuus est; MATANUS (*a*) in cujusdam concionatoris cadavere ex Capucinorum familia cor plus duplo majus invenit. Aortae aneurysma ex *violento cursu* ortum narrat VALCARENGHUS (*d*): aortam admodum dilatatam, & arteriam subclaviam dextram aneurysmaticam

---

(*a*) In Act. Acad. Bonni.
(*b*) Rat. med. pars 4. cap. 2.
(*c*) In sua differt. p. 19.
(*d*) Obser. 1., & 3.

cam fuisse ob subitum capitis in dexteram partem flexum videbis apud Academicos Parisinos (*a*).

LXXXII. Quare quocunque modo spiritus, seu respiratio impedita, vel adaucta sit; sanguis per pulmonalia vasa libere permeare non poterit; hinc cor ejusque vasa majora praeter naturam tunc distendi debebunt.

LXXXIII. Ingluvies, & liquorum spirituosorum abusus non tantum praedisponentem aneurysmatis caussam suscitare valent; verum etiam absque hujus concursu arteriarum dilatationes efficere, certissimum est; idque LANCISIUS (*b*) asserere non dubitavit, *ex centum aneurysmatibus sponte, seu absque ullo externae caussae concursu obvenientibus, plus media parte in gulosis, & bibacibus vidisse, reliqua vero in hypochondriacis, hystericis, & syphilide obsessis*, ibique aliorum Auctorum exempla indicat, simulque hujusce phaenomeni rationem exponit. Nos autem ad hoc magis confirmandum binas tantum observationes adjicimus, quarum prima est Clariss. HEURNII (*c*) referentis, hominem quemdam valde consumptum, & vino plus justo deditum, mortuum denique, cordis ventriculos tam dilatatos habuisse, ut cor bubulum aequaret. Altera vero ex ipso MATANO desumpta est (*d*), qui in homine ex ipsis incunabilis ingluviei amantissimo immanem cordis amplitudinem deprehendit.

LXXXIV. Animi pathemata, subitasque ejus commotiones caussas efficacissimas esse praecordiorum aneurysmatum, eorum actionem, vim, & imperium in cor perpendenti notum fiet, atque perspectum; ex quo principio Celeb. ALBERTINUS (*e*) caussam deduxit, ob quam non infrequenter in homines, perraro vero in bestiis vitia haec occurrant. Neque desiderantur historiae, in quibus legere

---

(*a*) Acad. Roy. des scien. ann. 1700. histor. pag. 50.
(*b*) De aneurys. in gen. prop. xli.
(*c*) Vid. Bonet Sepul. Ant. (*d*) Cit. oper.
(*e*) Act. Bonon. tom. 1. in opusc.

legere est, iram aliquando, ut ait SENACIUS, cordis ventriculos disrupisse, atque ideo nemo mirabitur, si aliquando hos tantum dilataverit: non dissimiles effectus a subito terrore permanant; tristitia quoque ad hasce dilatationes progignendas quammaxime confert, at diversa plane ratione. In hoc enim animi affectu pulsus aboletur, vel saltem imminuitur, dum in ira, & terrore acceleratur, immo cor ipsum valde palpitare solet. Quare apposite inquit idem ALBERTINUS: *ut vitia varicosi generis inter simplices, diuturnas, & graves animi aegritudines lente suborta vidi, sic plura aneurysmata post subitos mixtorum, & vehementium animi pathematum impetus ex tempore quasi nata detexi.* Istius autem phaenomeni expositionem ipse retulit (*a*), nec non SENACIUS (*b*), ubi diversos tristitiae, & irae agendi modos non ineleganter exprimit.

LXXXV. Quae priori numero dicta sunt, experientia comprobantur. Equidem BLANCARDUS de aliquo homine refert, magnum ob naufragii timorem valida cordis palpitatione, spirandique difficultate correpto, in cujus cadavere, Eruditiss. Vir tum cordis ventriculos a sanguine tam valde dilatatos, tum aortam ab eodem sanguine obstructam invenit. Similia memoriae prodita sunt a ZACCARIA FIURST, nec non ab Academicis Parisinis, ut refert Clariss. SENACIUS.

LXXXVI. Tussis valida, diuque protracta sanguinis motum modo auget, & modo illius descensum a superioribus partibus ex eo impedit, quod sanguis libero motu per pulmones non fluat, hinc fit, ut aneurysmata innascantur, quemadmodum contigit in Concionatoribus. Aneurysmatis in parte inferiori, & anteriori colli post violentam tussim orti historiam habemus in actis Academiae Parisinae. (*c*). Unum quoque cordis, & arteriae aortae aneu-

(*a*) Eod. lib. pag. 388.
(*b*) Lib. 4. cap. 9. capit. 9.
(*c*) Ann. 1733. Memoires pag. 153.

aneuryſmatis a tuſſi excitati exemplum extat apud MORGAGNUM (*a*).

LXXXVII. Vomitus, ſi violentus, & diuturnus eadem mala gignit ob impeditum a diaphragmatis, & ventriculi contractione per Aortam deſcendentem ſanguinis circuitum. Poſt validum quinque dierum vomitum aneuryſma in cujuſdam hominis collo natum, & ab Aortae curvatura incipiens, cujus deſcriptionem Clariſſ. LITTRIUS nobis reliquit, videbis in hiſtoria ACAD. PARIS. (*b*). Quare facile intelligitur, aneuryſmata quoque inferri a magnis conatibus, & ſpiritus interceptione in pariendo, vel in difficiliori alvo deponenda factis (*c*).

LXXXVIII. Pleuritides, peripneumonias, ſimileſque pulmonum affectiones, dummodo longiores ſint, & naturalis cordis, vaſorumque debilitas accedat, cordis dexterae auriculae, ejuſque ventriculi dilatationes induci SENACIUS, aliique opinantur.

LXXXIX. Nec deſiderantur hiſtoriae ad hanc opinionem comprobandam. Nam FANTONUS (*d*) in quodam Adoleſcente ex peripneumonia defuncto, dexterum cordis ventriculum reperit naturali longe majorem, & in cadavere cujuſdam viri, qui pariter pulmonum inflammatione laboraverat, Cor enormiter dilatatum detexit, in cujus ſuperficie variae albicantes maculae obſervabantur, ipſiuſque ſubſtantia dura, ſcirrhoſa, coronaliaque vaſa valde turgida erant. MATANUS denique quodam in homine, qui pleuritide correptus abſque ullo cordis aneuryſmatis indicio occubuit, cor duplo majus ſe vidiſſe teſtatur (*e*).

XC. Non diſſimili plane modo Hydrothoracem, & Aſthma cordis augmentum, dilatationemque fovere, ex LAUBII, MARTINI, TULPII, & ACT. BEROLIN. obſervationibus

F cum

(*a*) Epiſt XVII. articl. 25.
(*b*) Ann. 1707. (*c*) Lieutaud. ſynop. medic.
(*d*) Obſer. anat. Med. 19. pag. 52.
(*e*) In Epiſt. ad Amic. Novat. vid. novelle letter. di Firenz. Agoſt. Ann. 1758.

cum SENACIO deducimus. In phthisicis cor pariter valde magnum adesse, docent alii Auctores, & Hydrope peremptos cor valde dilatatum habuisse, scribit CHESELDEN *(a)*.

XCI. Neque illis assentimur, qui hasce infirmitates a corde primo affecto semper pendere asserunt, ideoque ab iisdem cordis aneurysmata oriri negant. Notum siquidem est haec mala saepissime sejuncta reperiri; ergo & ab aliis principiis sunt repetenda. Verum si quis pancratice valens pleuritide, asthmate, vel alio consimili morbo affectus fuerit, post haec vero praecordiorum aneurysmatis signa appareant, non ne aneurysma secundarium erit, oriundum scilicet a pulmonibus primum laesis? Quibus positis, si caussae, & signa absint, quae praecordiorum vitia gignere possunt, vel jam nata manifestant, adsint vero, quae pleuritidem, asthma, & hydrothoracem: atque inde praecordiorum aneurysmata prodant; an non haec tum a pleuritide, asthmate & hydrope pendebunt?

XCII. Omitto febres intermittentes, & acutas: pronum enim est intelligere, quomodo hae aneurysmata inducunt, & satis cum ab HEURNIO (*b*) tum a FANTONIO variis observationibus confirmatum fuit. Cordis palpitationes silebo, quarum efficaciam in aneurysmatibus procreandis, historiae medicae satis extollunt. Etenim in Juvene post enormes, validasque palpitationes demortuo sinistrum cordis cavum triplo majus dextero inventum fuit (*c*). In ACTIS PARISINIS (*d*) legere est de homine triginta quatuor annorum post diuturnas, validasque cordis palpitationes e vivis erepto, in quo cordis ventriculus dexter immodice distendebatur, & tamen ejus substantia naturali crassitie praedita erat. Quare huc referendae veniunt omnes caussae palpitationes suscitantes, ejus nimirum inflammatio, abscessus, tubercula, lapilli, ossicula in ipso corde genita, & quaecunque sanguinis e corde liberum egressum vel in ipsum

(*a*) Vid. Senac. cap. 9. n. 3. (*b*) Observ. XXVIII.
(*c*) Abridgment tom. 5. pag. 229. (*d*) Ann. 1735. hist. pag. 29.

ipsum ingressum aliquo modo impediunt; nimia ejus irritabilitas, vel universi systematis nervosi sensibilitas, pus denique, ichor, serum acre in pericardio collectum, tumor, abscessus, ipsius pericardii crassitudo, durities, nimia pinguedo, vel cartilaginea, vel ossea natura, vel cum corde arcta connexio, a quibus omnibus cordis palpitationes proficiscuntur.

XCIII. Scabies, & quaecunque aliae cutanae eruptiones frigore, vel non accomodatis remediis intempestive retropulsae non raro internis aneurysmatibus originem praebent. Profecto Celeb. MORGAGNUS (*a*) agnoverat Nobiliss. virum scabie unguento sulphureo retropulsa aneurysmaticum evasisse. Nec silentio praetereundum est subitas tempestatum mutationes, frigus immodicum, calorem excedentem, aërem humidum, nec non nimiam aërei fluidi elasticitatem (*b*) aneurysma inchoare, vel jam inchoatum non nunquam augere. Ex Celeber. quoque RUISCHII (*c*) observatione aliquando eundem aërem in cordis cavis expansum haec aneurysmatice distendere, innotuit.

XCIV. Hae sunt caussae procatarticae, a quibus praecordiorum aneurysmata procedunt. In praesens illas enumerabimus, quae cuique istorum aneurysmati propriae sunt. Contusio igitur prout uno, vel alio loco facta fuerit cor, vel aortam descendentem, vel ascendentem aneurysmaticam efficiet. Polypi pariter, de quorum existentia nos non ambigimus, in arteria pulmonali latentes, & tumores vicinarum partium hanc comprimentes, vel haec

 ipsa

(*a*) Epist. 17. artic. ultim.

(*b*) Uti egregie adnotavit Clariss. Michellotti in instit. Bonon. commentar. tom. 1. pag. 438.

(*c*) Hollerius cordis capsulam utris instar inflatam vidit, & Rhodius centur. 11. observ. 12. pulmones ita flatu turgentes, & inflatos observavit, ut omnem thoracis cavitatem implerent; quod Alexander Knips-Macoppe fieri posse etiam concedit sua in epist. de aortae polypo pag. 32.

ipſa arteria nimis rigida, vel anguſta vel valvulae ſemilunares nimium durae, vel oſſificatae, vel tartarea aliqua materia his adhaerens, pulmonum infarctus, quae omnia impediant, quominus ſanguis libere e cordis auricula dextera, & ejus ventriculo in pulmonalem arteriam ingredi poſſit, harum partium dilatationes gignunt. Ipſa arteria pulmonalis valde extenſa, adeoque elaſtica, & contractili vi amiſſa, non valet ſanguinem in pulmones propellere. Hinc requiritur, ut cor ipſum repetitis ictibus & contractionibus eundem ſanguinem ultra aneuryſma ipſum promoveat. Quare hoc jure, ac merito intra varicoſi generis dilatationum cauſſas enumeratur.

VC. Contra ſi recenſitae cauſſae aortam ipſam afficiant, tunc ſiniſtrarum cordis cavitatum aneuryſmata fient. Ex nimia aortae anguſtia cordis dilatationem exortam invenit MORGAGNUS (*a*). Quod jam in quadam Virgine notaverat Clariſſ. MECKELIUS (*b*). Animadverſione dignum tamen eſt, ſiniſtrarum cordis cavearum aneuryſmata diuturnitate temporis idem vitium ventriculo dextero, ejuſque auriculae inferre: Quo in caſu ſanguine diutius in pulmone detento, atque congeſto, major obex a dexteri ventriculi contractione ſuperandus erit; quod ſi addas, ventriculum dexterum caeteris paribus ſiniſtro facilius dilatari (ipſa autopſia dexterum ſiniſtro ſubtiliorem, ampliorem, & minus reſiſtentem oſtendit.), res facilius percipi poterit.

IVC. Clariſſ. LANCISIUS (*c*) aſſerit quod *ſi impedimentum aliquod curſui ſanguinis poſitum ſit ad oſtium aortae, non idcirco tamen dilatationem ſinuum ſemper contingere in ſiniſtris cordis cavis, ſed juxta minorem fibrarum reſiſtentiam in dextris plerumque ſolere*. Nos autem hanc Clariſſ. LANCISII propoſitionem cum Sapientiſſ. MORGAGNO

(*a*)

(*a*) Epiſt. XVIII. n. 4.
(*b*) In memoir. de l' Acad. Royel. de Berlin. ann. 1750.
(*c*) De Aneuryſ. in gener. prop. 51.

(a) distinguentes dicimus, *si ad emissarium sinistri ventriculi obstaculum est, neque hic tamen, sed dexter magis dilatatus est, videbitur majus quidem robur, quam soleat obtigisse ventriculo sinistro, minus autem dextero, sive hoc a primordiis, sive postea quacumque de caussa acciderit.*

IIIC. Aortae aneurysma generant tumores quicumque aliquo in loco ipsam arteriam comprimentes, polypi in ea congeniti, uno verbo, quidquid proxime, vel remote sanguinis libero circuitui per eam vel partes huic adnexas impedimento est. Obstructiones ergo viscerum imi ventris, spasticae diaphragmatis contractiones, quae ipsam arteriam constringere debent per ipsius diaphragmatis tendineum, foramen transeuntem: Omentum nimis pinguedine infarctum, & alia hujusmodi ad hanc classem merito referuntur. Hinc intelligimus, cur artifices, qui dorsum incurvare debent ad artem suam exercendam, cur litterati homines, qui sive legendo, & meditando, sive scribendo anterius pectus flectunt, tam crebro aneurysmatibus afficiantur, ut constat ex MORGAGNI, aliorumque observationibus (b). Dum enim in istis hominibus corporis membra diversimode inflectuntur, & dum curvo corpore pectus inclinatur, omnia abdominis viscera vehementer comprimuntur, adeoque difficilis erit per inferiora sanguinis circuitus; quo-circa aorta majorem resistentiam superare debebit ad sanguinem per imi ventris viscera promovendum, hinc sensim ejus tunicas, etsi satis firmas expandendas, nec non disrumpendas esse, affirmamus, haec vero dilatata temporis progressu, & ventriculus cordis sinister dilatabitur, ut (n. vc.) relatum fuit.

IIC. Dilatationes autem arteriarum in uno potius loco, quam altero contingere propter earum flexiones, vel aliam peculiarem constitutionem, observationes, & ratio suadet. Ita facilius prope aortae arcum distensiones fieri, quam alibi

(a) Epist. XVIII.
(b) Epist. XVII. & XVIII.

bi adnotavit MORGAGNUS (*a*), & simul rationem assignat. Clariss. FREINDIUS (*b*) etiam explicat, quomodo hoc eveniat, ubi ait, *certum est, aortam supra ejus flexionem facilius dilatari posse ob resistentiam eam, quae sanguini illic ex ejusdem curvatura opponitur, ex quo etiam in hac arteriae parte ut plurimum aneurysmata producuntur. At si ista in dilatatione tantum consistant, nullibi hanc facilius, quam in eo loco fieri posse credibile est.* Quod etiam elegantissime pro more suo explicat Sapientiss. MICHELLOTTI (*c*).

IC. Ex his colligimus, primo frequentius arteriam aortam dilatari, raro vero Arteriam pulmonalem ob dexteri ventriculi debilitatem. Secundo saepe pulmonales venas aneurysmata contrahere. Tertio crebrius auriculas, quam ventriculos, & dexterarum cavitatum dilatationes frequentiores esse quam sinistrarum, quemadmodum docet SENACIUS (*d*). MORGAGNUS e contra cum ex suis tum aliorum observationibus *plura ventriculi sinistri, quam dexteri se invenisse, & legisse aneurysmata prodidit* (*e*). *Sinistrae autem auriculae non multa.* SENACIO ergo, an MORGAGNO assentiendum sit? Decernere non audeo.

CAPUT

(*a*) In advers. 2. animadvers. 41.
(*b*) In Histor. medic. loc. jam cit.
(*c*) Jam cit. dissert.
(*d*) Lib. 4. Cap. 4. n. 2.
(*e*) Epist. XVIII. n. 5.

CAPUT V.

De signis in genere praecordiorum aneurysmata indicantibus.

C. INter illa, quae difficiliorem, obscurioremque scientiam medicam reddunt, primum tenet locum hujuscemodi morborum diagnosis. Siquidem nondum cognitum est verum, & pathognomonicum signum, quo haec mala a caeteris omnibus certo distingui possint. Quare mihi vitio vertendum non erit, si hanc ad illam evidentiam non reducam, quam flagranti animo optaveram. Satis igitur erit, si clariora, constantioraq. signa a Doctiss., & Diligentiss. viris his in malis observata eo ordine referam, ut illorum idea clarior, quoad fieri potest, reddatur.

CI. Ut vero minus difficultatis medico occurrat in istiusmodi morbis indagandis, cum ALBERTINO (*a*) manum ad thoracem, vel ad eum locum, in quo vitii suspicio est, applicandam esse, commendamus; tunc enim quemdam insuetum motum manu percipies, vel cum, vel sine pulsatione, vel etiam vix aliqua. Ut plurimum motus, qui conjunctam habet insolitam, diu durantem, & cum vibratione, ictuque micantem pulsationem, distinguitur in simplicibus aneurysmatici generis, ut notat ALBERTINUS, dilatationibus, totius cordis scilicet, aut auriculae, & ventriculi sinistri, aut Aortae, aut subclaviarum, carotidum, axillarium, aut aliarum ab aorta descendente prodeuntium: motus vero, qui absque tali pulsatione est, aut fere insensibilis adest, plerumque dilatationes varicosi generis indicat, idest caudicis venae cavae, auriculae, aut ventri-

culi

(*a*) Cit. lib. pag. 382.

culi dexteri, aut arteriae, & venae pulmonalis, aut venarum subclaviarum, jugulariumque. Hanc itaque observationem (quamquam certa lege innixa non sit, ut pluribus de caussis, dilatationis nimirum gradu, magnitudine, & figura, loci varietate, complicatione, temporis, aliarumque rerum ratione mire variari interdum non possit) his in morbis dignoscendis perutilem esse asserimus.

CII. ALBERTINUS enim (*a*), qui hosce motus variis a caussis interturbari posse, agnoverat; nihilominus *pulsationem* supra memoratam, *in cognitionem fere certam deducere vitiorum generis aneurysmatici* dixit, ipsamque tam valide micare, ut costas, & sternum in magni tumoris speciem elevet, illasque etiam saepe perfringat. Sciendum tamen est, hanc ipsam pulsationem, aut sane modicam, aut valde minorem ALBERTINUM *comperisse*, *ubi substantia cordis a basi ultra medietatem ipsius consistentia*, *&* *colore quasi tendinea*, *aut flaccida nimis evaserit*, *vel ubi parietes dilatatae arteriae praeter modum crassiores redditi aut oblongum*, *&* *veluti fornicatum concreti*, *&* *polyposi sanguinis aggerem intra se nacti*, *aut cartilaginea osseave intrinsecus tunica fuerint omnino obducti*. Quod postremum ubi accidit, cognosci poterit, si pulsatio olim praecesserit, diuque perstiterit, & inde paulatim elanguerit, meliusque inde Aeger se habeat. Quando vero sine hac caussa pulsatio, & pulsus obscuriores, debilioresque evadunt, tunc vires deficere, ac mortem appropinquare, perspicuum est.

CIII. Quo facilius cognoscimus vitia, quae ad aneurysmaticorum genus spectant, eo difficilius, quae ad varicosorum genus retulimus dignoscuntur, & inter haec difficilioris indaginis esse, quae motum non modo (n. CI.) pulsationis dictae expertem, sed & levem admodum edunt: aegrius vero, quae eundem motum profundum, confusum, & obscurum habent, omniumque aegerrime, quae nullum, aut vix ullum ejus indicium praebent, cum

AL-

(*a*) Eod. loc. n. 101. cit.

ALBERTINO ſtatuimus.

CIV. Sedulo inquirendum eſt, quibuſnam morbis aeger antea obnoxius fuerit; poſtea examinandum, quaenam cauſſae evidentes anteceſſerint, praeſentemque morbum probabiliter induxerint: his autem cum illis comparatis, quae aneuryſmata inferre (n. lxxv. uſque ad ic.) adnotavimus, de iſtorum praeſentia, aut abſentia jure ſuſpicari poteris.

CV. His praemiſſis, ſi pulſatio non valida admodum ſit, ſed modica, aut longe minor, quam vitii magnitudo ferat, aut loci conditio, puta ſub ſterno, eam minus manui ſenſibilem reddit. Tunc digitorum extremitates juxta aſperae arteriae latera altius quoad fieri poteſt ad jugulum, & ſub claviculas adigendae ſunt, eodemque temporis momento carotidum motus, aut venarum jugularium undulationes intentis oculis accurate luſtrentur; idque repetitis vicibus a ſcalarum, locorumque acclivium aſcenſu, a paſtu, & poſt tuſſim, vociferationes, animique contentiones, ne ea Clinici diligentiam, ſagacitatemque effugiat.

CVI. Ut aegrotantium examen minus mancum ſit, inquirendum ſupereſt, an motus manu perceptus a naturali recedat, nec ne, & quali quantoque receſſu; praeterea ubi ſit, an in propria cordis ſede, an in vicinia; an pars pulſans ſuam ſervet naturalem diametrum, an vero majorem amplioremque exhibeat, quae difficilius patent, ſi aneuryſmata in pectore contenta ſint; ſi vero extra hoc morbi ſedes fuerit, tunc coſtae impedimento exploranti manui eſſe non poſſunt; at probe conſiderandum eſt, & facile anatomes bene perito perſpectum fiet, num diametros arteriae aucta, an vero ſecundum naturam ſit. Hinc coeliacae, & aortae dilatatae diagnoſis eruitur.

CVII. Illis, quae (n. c. uſque ad cvi.) diximus accuratiſſime indagatis, obſervatiſque vel aliqua ſigna reperiuntur aneuryſmatici, vel varicoſi vitii genus indicantia, vel nulla; ſi aliqua confirmari, ſi nulla ſupleri poſſe aliis, quae aliunde

derivantur, cum ALBERTINO dicimus, e pulsuum scilicet rythmo, magnitudine, aut parvitate, tensione, aut mollitie, vibratione, tarditate, frequentia, inaequalitate, idque duplici ratione, vel quoad numerum pulsationum, vel quoad earum magnitudinem, intermissionem, vel alio quocumque modo a naturali aegrotantis consuetudine sine manifesta caussa deflectente, & non sine aliqua constantia superveniente: e respirationis vitio, si ejus actio scilicet, vel modus plus minus laedatur, e motu plus minus concitato, vel ab accliviorum locorum ascensu, & sensu aliquo aut ponderis, aut levis doloris, vel ardoris cordis regionem saepe infestante; ac praesertim si cordis inordinati, irregularesque motus, & palpitationes praecesserint, aut concurrerint: e decubitu, & somno in utrovis latere saepius in sinistro pro more non facili: e somni, & in primis inter ejus initia interruptione, & leni aliquando se movendi, residendique necessitate: suppetit etiam si patiens in cibo somnoque capiendo antrorsum, & in pectus se se inclinare lubenter incipiat (quamquam aliquando contrarium exoptet, (ut n. CXXXXIV. videbimus) in quem deinde positum eo magis impellitur, quo magis augetur proceditque morbus, ac demum si magnis ad stomachi regionem molestiis summopere divexetur.

CVIII. Perpendendum tamen est respirationem incipiente morbo vel paulo post ejus initium non laedi, nisi post concitatiorem motum, aut modice tantum vitiari, ac inter somnum plerumque aliquam primum permutandi lateris, aut residendi necessitatem induci: ingravescente vero morbo dyspnoea & ipsa increscit, immo saepius leviorique ex caussa aggreditur, & interdum miseros aegros extemplo quasi praefocat. Aneurysmata enim in thoracis cavo contenta cujusvis generis sint, propria mole pulmones comprimunt, sanguinisque per eos circuitum pervertunt, deturbant, depravantque, aliquando etiam diaphragma ipsum praegravant, sicque pro diversa eorum magnitudine & loco nunc dyspnoeam, orthopnoeam, vel apnoeam progignunt. Quare

re Clariss. BONETTI, LANCISII, VALSALVAE, MORGAGNI, SENACII, LIEUTAUDII, aliorumque observationibus innixus (quamvis me non fugiat unam, vel alteram historiam extare, in quibus praecordiorum aneurysmata absque difficili respiratione detecta fuisse narrantur, ut videre est apud MORGAGNUM (a)) Nunquam respirandi difficultatem in praecordiorum aneurysmaticis vitiis abfuisse contendo. An ergo pathognomonicum signum? Negative respondemus.

CIX. His enim morbis tantum proprium non est, ut requiritur ad verum pathognomonicum signum alicujus mali constituendum, sed in hysterica, vel hypochrondriaca affectione, in pulmonum inflammatione, in empyemate, in hydrothorace, hydrocardia, catarrhis, aliisque in morbis observatum fuit: nihilo tamen secius si suspicio, & caussae istorum morborum absint, non leve de aneurysmatum in praecordiis praesentia indicium erit.

CX. Omnem cordis inconditum motum, aut pulsus, respirationisque laesionem non semper praecordiorum vitia indicare nos admonent affectiones hystericae, hypochondriacae, chlorosis ex non respondentibus mensibus, naturalis cordis amplioris vis, aut pectoris angustior capacitas, vel ab ortu prava thoracis constructio, aut pulsus naturaliter inaequalis, aut intermittens, & praesertim in pueris, senibus, & podagra confirmata laborantibus, aut imminente ipso podagrico insultu, in quibus si febris superveniat naturalis evadere solet, sicut a naturali in intermittentem in febribus mali moris, aliisque morbis, absque ullo organico vitio vertitur. Quod etiam evenit, sed non aequali cum intensitatis gradu ob malam sanguinis dyscrasiam.

CXI. Cum autem haec signa, vel omnia, vel plura concurrunt, & diu, constanterque perserverant sine alio manifesto pectotis morbo, si non omnino, & speciatim, at non

 levi-

(a) Epist. XVIII. artic. 15.

leviter ſaltem de naſcentibus praecordiorum vitiis, vel jam natis nos monere poſſunt, *eoque magis* inquit ALBERTINUS (*a*) *ſi quis ipſis aliae veluti remotiores notae adjungantur*. Si dolor rheumaticus, ad ſuperas thoracis partes, ad humeros, ac ab his ad medietatem uſque unius, vel alterius brachii, vel utriuſque perſentiatur, & ad homoplatas, & praecipue dexteram, cui interne reſpondere agglutinationem magni aneuryſmatis cum pleura, nec non coſtis inibi attritis idem conſpexit ALBERTINUS.

CXII. Ne vero ex relatorum ſignorum praeſentia, vel abſentia ipſos aegros aneuryſmaticos eſſe, vel non, feſtinantur nimium judicemus, cum Clariſſ. HAENIO (*a*) animadvertere oportet, dari in corpore humano cauſſas aneuryſmatum validas, immo aneuryſmata ipſa interna magna citra ſui indicia, alios potius morbos, quam haec mentita, quod binis obſervationibus confirmat (*b*).

CXIII. Quare operae pretium duco, praecipuas enumerare infirmitates, quibuſcum facile aneuryſmata confunduntur, ſimulque ſigna indicare, quibus haec ab illis diſtingui poſſunt. Hydrothorax igitur non raro multa praeſefert ſymptomata aneuryſmatum praecordiorum propria, verum pectus aqua non obrui ex ſitis, tuſſis, & febriculae defectu & ex nulla ſenſibili aquarum fluctuatione a corporis variis commotionibus orta, & ex eo, quod nullum levamen ab hydragogis, & ſudoriferis aegri habeant, & urinae nec crudae, nec lixivioſae ſint, nec extremitatum oedema, pulſuſque duri deficiant, jure inferimus.

CXIV. In pulmonis hydrope difficiliorem, graviorem que reſpirationum eſſe quam in hydrothorace ſapientiſſ. cum ALBERTINO affirmamus. Serum enim in thoracis cavitate ſtagnans, dummodo purum & limpidum ſit, magnam ſpirandi difficultatem non inducit, niſi utramque pecto-

(*a*) Cit. jam differt.

(*a*) Rat. med. part. 7. cap. 2. §. 84

(*b*) In eoq. libr. §. 3. & 4.

pectoris cavitatem impleat, vel alterutram sic, ut alterius etiam magnam partem inundet. Si vero stimulantis naturae fuerit, eamdem ita difficilem reddit, ut aeger prae anxietate decumbere nequeat, etiam si parva in quantitate in ipsius pectoris cavo colligatur. Quando id evenit ex levi, sed frequenti, ac potius sicca tussi dignoscitur. Pulmonis hydrops (quamvis raro in cadaveribus observetur, quia levi negotio in hydropem pectoris transit, nec non tam per alvum, & urinas, quam per sudorem judicatur.) quando jam altiores radices egerit, cum HIPPOCRATIS descriptione congruere debet: ait enim (a): *Si hydrops in pulmone sit, febris, & tussis tenet, & acervatim respirat & ungues contrahuntur, & patiuntur talia, qualia quis suppuratus sit. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaveris, ebullit intrinsecus veluti acetum, & haec quidem aliquando patitur, postea erumpit ad alvum, & statim quidem sanus esse videtur.* Adde quod hujusmodi morbo affecti nisi fere erecta cervice ob auctam spirandi difficultatem somnum capere non audeant, prout HEREDIA (b) se vidisse refert in quodam viro, qui *noctu suffocationis invasiones sic pertimescebat, ut mallet vigiliis perpetuis consumi, quam ad dormiendum se recolligere.* Hos autem gravissimos in somni initio insultus inter pathognomonica hujus morbi signa recensuit RIVERIUS (c). Quare si per cathartica vel sudorifera, vel diuretica remedia oedema demptum sit, vel cujuscumque generis pulmonalis infarctus caussa, nihilo tamen secius spirandi difficultas cum pulsu inordinato, & inaequali remaneat, tunc merito de aliquo praecordiorum vitio suspicio erit.

CXV. Pericardium quoque tumore aliquo obsessum (d) vel hydrope laborans (quidquid in contrarium habeat DIO-

(a) Lib. 2. de morb.
(b) Disput. 6. de morb. diff. cap. 4.
(c) Pra. med. lib. 7. cap. 5.
(d) Rondeletius de digno. morb. cap. 10. Palpitationem, & en-

DIOMERBROCKIUS (*a*). Nam RIOLANUS (*b*) & TULPIUS (*c*) palpitationem cordis a pericardii hydrope excitatam fuisse viderunt; Et CAROLUS PISO (*d*) in quodam palmo, & dypsnoea laborante plures aquae libras in pericardio invenit) cordis motus depravat, respirationem afficit ita, ut tam facili negotio distinguere non possimus, utrum haec symptomata a pericardii vitiis, an vero ab aneurysmatibus praecordiorum deducenda sint. Pericardii hydropem cognoscimus, si praeter signa, quae hydrothoracem indicant, & n. CXIII. & CXIV. numerata sunt, dolorem, & oppressionem in cordis regione, fluctuationesque aegri percipiunt. Haec omnia quamvis non raro & in ipso hydrope pectoris observata fuerint, attamen & rarius haec contingunt, & minori in gradu, & valde intermittentia deprehenduntur. Suffocationes autem constantes, fluctuationes, tussim siccam, cubandi difficultatem praecipua esse signa, quibus internosci possit pericardii hydrops a cordis vitiis, Clariss. SENACIUS (*e*) adnotavit. GALENUS (*f*) vero cum cordis systole, & diastole a pericardii hydrope vitiantur, palpitationem oriri dixit *quadam cum significatione quod ipsum in humore moveatur*: Hoc etiam observavit HERCULES SAXONIA (*g*) in quodam Veneto, *qui sibi Cor quasi in aqua natare videri, dicebat*. Nec non ipse

---

tussiculam a tuberculo circa pericardium excitatam narrat; & ut Petrum Salium de curat. morb. ab. &c. cap. 7. aliosque omittam Zacutus Lusitanus prax. admir. lib. 1. obser. 128 ter morbum hunc sequentibus stipatum symptomatibus vidit. Hi inquit *animi deliquio, cordis palpitatione, pulsu duro parvo, nulla praecedente valetudinis caussa, syncope oppressi vitam ducebant*, & accedente *febricula consumpti sunt*.

(*a*) Anat. lib. 2. cap. 5.
(*b*) Med. part. 5. sect. 1. tom. 2.
(*c*) Obser. med. lib. 2. cap. 26.
(*d*) De il. ser. sect. 3. cap. 11.
(*e*) Lib. 4. cap. 6. num. 6.
(*f*) Lib. 5. de loc. affec. c. 2.
(*g*) Praelec. pra. p. 2. cap. 1.

ipse JO: FORTIS (*a*) in alio homine confirmavit, qui fluctuationis sensum persentiebat, ac si cor aquae innatasset cum pulsus lenitate, ac mollitie, & quadam assidua spiritus coarctatione, cordis tremore, vel jactatione. Talis vero sensus, si fides SENACIO habeatur, omnimode valde dubius est, utcumque realis esse possit. Multum quoque lucis affert ad hydrocardiam distinguendam pulsuum conditio. Hos parvos, debiles saepe raros etiam esse, repetitae clinicae observationes Clariss. Praeceptori meo BORSIERI ostenderunt; cum contra in aneurysmatibus, magni fortes, crebri esse soleant.

CXVI. At quisnam polypos ab aneurysmatibus praecordiorum certe, & tuto discriminare par erit? Re quidem vera summo cum medicinae dedecore fatendum est, vera pathognomonica polyporum signa adhuc desiderari. Indicia enim, quibus hi stipantur, hydrocardiae, hydrothoraci, ipsis aneurysmatibus communia sunt. Praecipua vero quae in polypis observavit MALPIGHIUS (*b*), sequentia dicuntur: *praecordiorum angustia, pulsus vibratus, & intermittens, vasa in jugulo dilatata, frequens animi defectus, brachii torpor, pulsus obscuritas in eodem, & in sterno spasmodicus dolor*. His similia recensuit HOFFMANNUS, ubi (*c*) *polypi*, ait, *initium arguit compressio pectoris, & fixus circa cor dolor. Si vero jam incrementum caepit, praeter haec frequentius, vel levi de caussa recurrit cordis palpitatio, pulsus variis modis inaequalis, & varius est saepiusque notabilibus intervallis intermittit. Tum a motu corporis fortiori, vel medicamento sanguinem exagitante sumpto, ab affectu animi vehementiori, dypsnoea, & incredibilis cordis anxietas urget. Postremo lipothymiae frequentia sine caussa evidente, vel quae a certo corporis decubitu provenit, est in signis polypi praecipuis commemoranda*. Non ne haec aneurysmati praecipue

---

(*a*) Consil. cent. 2. cons. 46.
(*b*) Oper. posth. p. 44.
(*c*) Med. Rat. Syst. t. 3. sect. 5. c. 7. §. 44.

pue laccato, apprime conveniunt? Nihilo tamen secius pulsus inaequalitatem, praesertim si constans sit, & diu perseverans, cum cordis angore, tremore, & difficili respiratione non leve polypi indicium esse Sapientiss., recentioresque Medici testantur. Ne vero ex his polypum abesse, vel adesse, nimis temere credamus, scitu necessarium est, non raro sine ullo ex enumeratis signis veros polypos in cadaveribus invenisse Auctores fide degnissimos, & contra omnia observata fuisse viventibus in hominibus polypi symptomata, & factis eorum cadaverum sectionibus ne quidem polypi vestigium apparuisse (a).

CXVII. Monuisse tandem sufficiet tubercula, & potissimum cruda, convulsiones, hystericas, & hypochondriacas affectiones, flatus, tumores prope arterias natos, vermes quoad symptomata tam bene aneurysmata simulasse, ut Medici quamvis exercitatissimi interdum decepti fuerint. In tanta vero rerum ambiguitate non parum lucis obtinebimus ex accuratissimo caussarum praecedentium examine. Si enim illae ejusmodi sint, quae motum cordis fregerint, & sufflaminarint, aut sanguinis e corde egressum impediverint; uti syncope, lipothymia gravior, pavor ingens, moeror diuturnus, & similia, atque hinc memorata phaenomena supervenerint, desint contra aliorum morborum caussae, cur de polypi praesentia non erit pronuntiandum?

CA-

(a) Vid. PASTA epist. 2. de Cord. Polyp. in dub. revocat. n. 4. & seq.

CAPUT VI.

De peculiaribus cordis dilatati ſignis.

CXVIII. APparentibus in homine aliquo genericis praecordiorum aneuryſmatum ſignis; ſi Cor aneuryſmaticum ſit, manu ſiniſtrae mammae admota ejus ictus non ibi tantum diſtinguitur, ſed latius, quam cordis naturalis magnitudo poſtulat, ad ſternum, & ad latera undequaque extenditur, & ita ejus pulſationes confunduntur, ut ad certos, determinatoſque numeros redigi fere non poſſint: immo illud percipimus, quod perciperemus, ſi toto pectore, nimirum a jugulo ad ſcrobiculum cordis, ac ad ejus latera etiam demiſſiora plura quaſi corda ſimul, & ſine ordine ſubſilirent, & id quidem pro varia aneuryſmatis magnitudine, figura, & craſſitie.

CXIX. Quicumque corporis motus, animique affectiones anhelationem, gravioremque ſpirandi difficultatem, & moleſtiorem cordis palpitationem excitant. Inſuper aegrotantes in ſiniſtro thoracis latere, ubi dolor ut plurimum, & pondus, vel ardor eſſe ſolet, diu decumbere interdum non poſſunt; ſubinde enim pectoris oppreſſionibus, anxietatibus orthopnoeis, ac animi licet levibus deliquiis corripiuntur, quae mala tum a corde mole nimis aucto, & pulmones praegravante, tum a compreſſione nervorum cardiacorum, tum demum ab hujuſmodi poſitu oriuntur, qui ſanguinis ingreſſui, vel egreſſui e cordis cavis impedimento eſt. Quandoque tamen facilius, commodiuſque ſpiritum ducunt, alimentaque deglutiunt corpore ad anteriora converſo, quia cor tota gravitate tunc ſterno incumbit, hinc tollitur cauſſa, quae pulmones, vel aſperam arteriam, & oeſophagum comprimendo, reſpirationem, ciborumque deglutitionem difficilem reddit.

CXX. Pulſus vero plerumque magnus, durus, vehemens, vibratus, ac ab initio rarus, deinde item durus, ſed celerior, & inaequalior eſt, ut in vivente ſene, in cujus cadavere *cor magnum praetermodum* dexteramque auriculam *dimidiatum cor* aequantem obſervavit Clariſſ. VALSALVA (*a*). Interdum tamen naturalis eſſe poteſt (quod potiſſimum notatum fuit in dilatationibus generis varicoſi, ut n. CXXIII. videbimus) ut idem Auctor adnotavit in ſexagenarii cadavere, qui cor magnum, ejuſque auriculam dexteram ita expanſam habebat, ut *ingens aequaret marſupium* (*b*). Quin etiam parvus, exilis, intermittens, (*c*) ſed tunc extenuatio quoque cordis parietum, aut nimia flacciditas, aut aliud vitii genus, aut nerveae vis imminutio cum his conjungitur. Quam parum igitur in hujuſmodi morbis ſoli pulſui fidendum eſt!

CXXI. Non raro cor ipſum deſcendit, atque diaphragma (*d*), & ventriculum ipſum inferiora verſus detrudit, maximaſque circa gaſtricam regionem moleſtias, tumoreſque procreare ſolet, & tunc *cor* vere *prolabi* dicitur, ejuſque pulſatio in hypochondrio in primis ſiniſtro percipitur. Hic monere praeſtat, cordis pulſationem cum aortae ictibus confundendam non eſſe. Quando enim haec dilatata eſt, ejus pulſus in ſtomachi regione manifeſtantur, neque minus ſenſibiles ſunt, quotieſcumque hoc vas nimis turgeat, vel ſanguini circumducto aliquis obex opponatur; Saepe etiam cordis prolapſi pulſationem in epigaſtrio ſic ſentimus, ut aliquando a medicis pro caeliacae pulſatione habeatur, neſcio, quonam innixis principio, quia caeliaca ſufficienti vi micare non valet, ut manui ventri appoſitae ſenſibilis evadat, excepto tantum caſu, in quo enormiter di-

---

(*a*) Morg. epiſt. 17. articl. 6.
(*b*) Ead. epiſt. articl. 8.
(*c*) Ead. pariter epiſt. articl. 25.
(*d*) Vid. Petr. Marchetti obſer. chirurg. obſer. 49. & miſcell. N. C. decad. 1. tom. 4. obſer. 40.

dilatata sit, quod rarissime accidit. Quare pulsationes, quae in hypochondrio sinistro persentiuntur a corde prolapso cum SENACIO pendere affirmamus (*a*).

CXXII. Nec omnia adhuc enumerata symptomata una simul requiruntur ad cordis aneurysma indicandum; sufficit enim si praecipua occurrant, quae juxta Clariss. SENACIUM erunt valida cordis palpitatio, ejus continuatio, ac facilitas violentas pulsationes renovandi, quibus adde non solum spirandi difficultatem, quam nunquam abesse diximus (n. CVIII.), verum etiam deliquia. Atque haec signa certiora erunt, si manibus cordis massam sentimus ipsas costas valide percutientem. Idem SENACIUS in nobilis Matronae cadavere, quae cordis palpitationibus orthopnoeae, & lipothymiis jam vixerat obnoxia, cor naturale majus detexit, auriculam dexteram scilicet, quam maxime dilatatam, & a naturali forma degenerem. MORGAGNUS in juvenis cujusdam cadavere, qui de pectoris angustia, & magno pondere querebatur, pulsusque in utroque carpo sensibiles non erant, vidit cordis stupendam molem. Verum otio abutentis esset, si alias huc referre vellem observationes, ex quibus nunc unum nunc alterum signum, nunc plura simul in aneurysmate affectis adnotata fuisse colligimus; cum illae infinitae pene sint apud LIEUTAUDIUM (*b*) ex quo & nos binas relatas desumpsimus, nec non apud MORGAGNUM (*c*), BONETUM (*d*), LANCISIUM (*e*), MANGETUM (*f*), aliosque.

(*a*) Lib. 4. cap. 10. n. 7.
(*b*) Histor. anat. med. tom. 2. sect. 2. de Cord. observationes
(*c*) De sed. & causs. morb.
(*d*) Sepulcr. anatomic.
(*e*) De mot. Cord., & aneurys.
(*f*) Bibl. med., & Chirurg.

CAPUT VII.

De Signis, quibus dignoscuntur varicosi generis dilatationes.

CXXIII. IN dilatationibus generis varicosi pulsum plerumque magnum, ac aequalem esse, dummodo aliae morbosae affectiones his non adjiciantur cum LANCISIO, ALBERTINO, & MORGAGNO existimamus; nec ipsi adversamur ALBERTINO, qui cordis oppressiones, animique defectiones in hujusmodi facilius, quam in aneurysmaticis vitiis observari asserit; optimisque rationum momentis ostendit (*a*).

CXXIV. Clariss. LANCISIUS tanquam pathognomonicum signum auriculae, vel ventriculi dexteri praeter naturam dilatati ponit venarum jugularium pulsationem, sive fluctuationem: ex dilatatione enim istarum partium sequi docet (*b*), orificium scilicet utrique interjectum, valvulis tricuspidalibus caeterum munitum ita dilatari, ut iisdem valvulis nimium diductis, sanguinis portio ventriculo se se contrahente per earum rimas in venam cavam repellatur, unde venarum jugularium conspicua dilatatio, & mox eodem ventriculo relaxato par constrictio alterne contingat. Haec autem pulsatio eodem monente auctore continua sit, oportet, etiam dum aeger decumbit, & nullo motu, vel animi affectione divexatur. His positis, si haec pulsatio virum, vel mulierem corripiet, caeteroquin optime valentem, diuque perseveret cum reliquis dilatatorum cordis cavorum signis medicum illas partes dilatatas esse, tuto pronunciare posse Clariss. vir ibidem scripsit (*c*).

CXXV.

(*a*) Citat. lib. pag. 389. & 390.
(*b*) Prop. 57. (*c*) Eod. loc.

CXXV. Cum vero Clariss. MORANDUS (*a*) a polyposa sanguinis concretione in dextera cordis auricula genita, jugularium pulsationem quadam in femina vidisset, & Doctiss. PASTA (*b*) *duorum hominum cadavera se secuisse* narret, *qui non nullis ante obitum mensibus hac venarum colli pulsatione laboraverant, quorum alter dexterum cordis ventriculum duplo majorem exhibuit....... in altero adeo dilatatus apparuit, ut residere in eodem aliud molis ordinariae cor haud difficulter potuerit*. Nec non alibi (*c*) aliam referat observationem huc spectantem; hinc & nos cum Clariss. MORGAGNO arbitramur (*d*) *signum a Lancisio propositum saepius quidem indicare ventriculi dexteri dilatationem, interdum vero non hanc indicare, sed vitium tamen aliquod, cujus aut sedes in cavis dexteris cordis sit, aut effectus attineat, sic, ut circumitio sanguinis, per dexteram cordis partem secundum naturam non perficiatur*.

CXXVI. Hoc autem signum in chloroticis, & etiam in gravidis interdum occurrit; quare LANCISIUS in virginibus chlorosi affectis pulsationem hanc tunc praecipue observari, cum ob locorum acclivium ascensum sanguinis reditum per venas in cor augent, in illis vero, in quibus hae cavitates distentae sunt, perennem esse hanc jugularium fluctuationem merito scripsit. Si vero a graviditate pendet, post partum mox evanescere debet; quod si perseveret, de corde dilatato merito suspicabimur. Chloroticae pariter si eadem fluctuatione absque ullo corporis motu detineantur, atque haec post martialia, & viperina adhibita remedia diu perduret, hujuscemodi dilatationem cum LANCISIO criminamur.

CXXVII Ut recte hoc signo uti possimus animadvertendum in primis est, ne forte pro pulsatione venarum ju-

(*a*) Memoir. de l'Acad. des sciences ann. 1732.
(*b*) Epist. de polyp. cord. etcet. n. 9. pag. 33.
(*c*) N. 13. ejusd. lib. pag. 55.
(*d*) Epist. XVIII. artic. 10.

jugularium alterna tantum quaedam earum intumescentia habeatur, quae violentae inspirationi, expirationique respondeat, utpote VALSALVA, & MORGAGNUS (*a*) in canibus adnotarunt, quod levi negotio cognoscitur, si attente consideres, utrum inspirationum, an vero pulsuum numero magis consona sit: postea inquirendum est ne forte pulsationem, quam carotides suis validis vibrationibus, interdum ipsis jugularibus imprimunt, pro earum vera pulsatione assumatur, quod signis a Clariss. MORANDIO, & MORGAGNO indicatis distingui posse sustinemus. Quorum ultimus nos monet, quod si carotidum pulsatio jugulares venas alterne elevet, *non ipsas tantum venas, sed & partes colli proximas simul attolli, quae carotidibus e regione magis respondent* (*b*). Prior vero (*c*) venas jugulares a carotidibus distingui posse scribit, si harum extima sede, & parietum mollitie consideratis, atque digito his applicito, pars vasis, quae infra hunc erit, juxta sanguinis circulationis leges detumescit, quae supra, inflatur, & in tumorem attollitur: quod si haec jugularium pulsatio, & contusio cum cordis angore, palpitatione, aliisque signis (n. CXXIII.) allatis conjungatur, tunc certius dexterorum cordis cavorum dilatationes indicantur.

CXXVIII. At cum ex anatomico-medicis observationibus venas jugulares pulsare, ac fluctuare modo auriculae dexterae, modo ejus ventriculi vitio posse compertum sit, hinc Clariss. MORGAGNO (*d*) duce has internoscere licebit, si obtutu in jugularibus fixo simul digitis arteriae, aut temporum, aut carpi admotis, evidenter cernes, eodem temporis puncto venas illas se attollere, quo pulsare senties arteriam; a contractione ventriculi dexteri hoc in casu illas micare intelliges: sin contra, non ab hujus, sed a con-

(*a*) Epist. XIX. artic. 33., & 34.
(*b*) Epist. XVIII. art. 11.
(*c*) Loc. n. CXXV. cit.
(*d*) Epist. nuper cit. artic. 12.

a contractione auriculae adnexae.

CXXIX. Verum quisnam dilatationes varicosi generis, quando nullum, aut vix ullum motus vestigium praeseferunt, a pericardii nimia crassitie, vel ejus cum corde agglutinatione certe distinguere par erit? Nam ipse ALBERTINUS his in morbis dignoscendis exercitatissimus in quodam Principe signa adnotavisse fatetur, quae organicum varicosi generis vitium indicare videbantur, dum tamen in ejus cadavere vitium in pericardio invenit. Exinde concluditur, vitiorum pericardii notas ambiguas, nec non aliarum partium morbosis affectionibus communes esse, si tantum demas cordis perturbatum motum, qui in pericardii vitiis non raro observatus fuit. Quare optime animadvertit ipse ALBERTINUS (*a*) prudentis medici esse semper dubitare, *is ne sit ob vitium pericardii, an potius ob vitium alicujus ex iis partibus, quae sub eodem, & intra idem sitae ab ipso non ita cohibentur in suis motibus, quin hi sensibiles appareant.*

CXXX. Cordis pulsationes in hypochondrio sinistro non raro se se manifestare (CXXI.) jam monuimus: nunc silentio praetereundum minime est, aliquando in dextero thoracis latere cor ipsum micare, hinc medicos deceptos fuisse, qui ex hac pulsatione aneurysmaticas arterias intercostales judicaverant. Hieronymus CARDANUS (*b*) *cor in dextero latere pulsare, ut plurimum lethale esse dixit: innuitur enim inde cordis quasi dislocatio, & in dexterum latus detrusio, vel magnum quid, quod languente sinistro ventriculo dexter propellere annitatur.* Hoc autem tribus historiis comprobat. Ipse BONETUS (*c*) *anniculum puerum* vidit, *cui ab abscessu in sinistro thoracis latere, cor ad dexterum latus fuit detrusum, in quo pulsus deprehendebatur, qui & non multo post tabidus interiit.* An semper pul-

(*a*) Citat. dissert. pag. 385.
(*b*) Vid. Bonet sepul. anat. lib. 2. sect. 8. schol. in obser. 24.
(*c*) Eod. loc.

pulsatio haec funesti exitus praeludium erit? Clariss. GUIDUS PATINUS, & MOLLEMBROCKIUS (*a*) hos naturae ludos in cadaveribus observaverunt absque evidenti caussa, quae cor e propria sede removere potuerit. RIOLANUS (*b*) CATHARINAE MEDICEAE LUDOVICI XIII. REGIS CHRISTIANISS. MATRI, & cuidam quadragenario viro, dextrum thoracis latus pulsasse, absque ullo sanitatis & vitae detrimento notat. At RIOLANI observationes de parvi aneurysmatis dexterae auriculae, vel ejus cordis ventriculi praesentia suspicionem omnem non adimunt. Novum enim non est, ut & nos (n. CXI., & CXII.) diximus, nunc unum vel alterum signum tantum apparuisse in aneurysmaticis praecordiorum vitiis. His adde Clariss. LANCISII (*c*) observationes, qui pulsationem hanc cum dexterae auriculae, ejusque ventriculi dilatatione conjunctam in Proavo, Avo, Patre (*d*) & Filio observavit.

CAPUT

(*a*) Ut refert Senacius lib. 4. cap. 10. n. ultim.
(*b*) Vid. Bonet nuper cit. loc.
(*c*) De aneurysm. in gen. cap. 6. prop. 47.
(*d*) Juvat animadvertere Patrem adhuc in vivis fuisse cum Lancisius has observationes publicaverat.

CAPUT VIII.

De Signis, quae ad auriculae sinistrae, ejusque ventriculi dilatationes spectant.

CXXXI. SI signa absint, quae cordis dextrorum cavorum dilatationibus propria sunt, adsint vero, quae cordis aneurysmatibus in genere communia esse (n. CXVIII. usque ad CXXII.) enumeravimus, tunc merito de sinistrae cordis auriculae, vel ejus ventriculi dilatatione suspicabimur : quod clarius erit, si caussae praecesserint, quae potius sinistri ventriculi dilatationi favent (n. VC.), & defuerint, quas dextera cava apprime dilatare aptas esse (n. VIC.) diximus.

CXXXII. In his igitur respiratio difficilis magis est, promptiusque se se manifestat, quam in varicosi generis dilatationibus. Hoc ex eo patet, quod si sinistra auricula vel ejusdem ventriculus dilatatus sit, tunc venae pulmonales difficilius deplentur: istae enim cavitates nimis distentae propriam, & naturalem contractilem elasticamque vim amittunt, quapropter contentum sanguinem lente ultra propellunt; hic igitur in pulmonibus plus justo restitet necesse est, unde anxietates, spirandique difficultates oriuntur; insuper hae caveae ob proprium positum facilius mole sua pulmones comprimunt, eorumque dilatationem quodammodo impediunt.

CXXXIII. Pulsum nunc inaequalem, vel intermittentem, nunc parvum, nunc debilem, nunc frequentem, nunc rarum esse ex ipsis auctorum observatis infertur: praeterea hujusmodi morbo laborantes non adeo facile animo linquuntur. Pulsatio quoque ad cordis regionem tum va-

lida, tum crebra eſt, attenteque pulſationis loco conſiderato cognoſcitur, utrum haec a corde, an vero ab arteria aorta dilatata pendeat, dummodo haec dilatatio in ipſius cordis vicinia non ſit, quo in caſu difficile, ne dicam, impoſſibile judicium erit.

CXXXIV. Huc quoque illa transferenda ſunt (ſub n. CI.) & ſequentibus praecipue commemorata, quae clariorem, tutioremque aneuryſmatici vitii ipſius cordis diagnoſim reddunt. Cum vero haec levi negotio cum aortae aneuryſmatibus confundi ſoleant, nemo mihi vitio vertet, ſi in aortae aneuryſmatis ſignis enumerandis longior fuero.

CAPUT IX.

De aortae dilatatae signis.

CXXXV. ANeurysma aortae si cordis ventriculo dextero contiguum sit, hoc ab ipsius ventriculi dilatatione, haud internosci posse, vel saltem difficulter (n. CXXXIII.) monitum fuit; quare inferimus aortae aneurysmatis intra thoracis cavum, & longius a corde siti ex ejus pulsationis loco praecipua deducenda esse indicia. Haec enim modo sursum, modo dextrorsum, sinistrorsum modo, uno verbo procul a cordis sede, nec non in ipso jugulo, vel temporibus, & dorso crebris validisque pulsationibus se se manifestant.

CXXXVI. Respirandi difficultas levis non est, immo a quocumque corporis motu, & praesertim a scalarum, & locorum acclivium ascensu ingravescit ita, ut non raro aegrotantes cum stertore, & sibilo respirent, vel orthopnoici evadant. Pulsum durum, & vibratum, interdum debilem, rarum etiam, & parvum, intermittentem vero, aut inaequalem rarissime in aortae aneurysmatibus observarunt, nisi alia vitia simul concurrant. Facilis aliquando est in utroque latere decubitus, leves & vagos dolores, ardoresque in thorace, molestiaeque sensum miseri aegroti non raro percipiunt, quae facile minus expertos medicos fallunt, & eo magis si in principio morbi accidant, nam non infrequenter dolores illi ad rheumaticorum genus injuria reducuntur (*a*).

(*a*) Ne vero quis neget dolores hujuscemodi ab aneurysmatibus excitari, in medium proferre juvat Clariss. MICHELLOTTI verba, qui in jam cit. dissert. pag. 142, ubi agit de rheumaticorum affectuum speciebus rite distinguendis, hos dolores *prima plerumque aneurysmatum, vel ad aortae curvaturam, vel in subclaviarum, vertebralium,*

CXXXVII. Haec in initio praesertim observantur. Increscens vero aneurysma asperam arteriam, & bronchia & in primis oesophagum comprimit, hinc suffocationes, dysphagiae oriuntur, dolores graviores, diuturnique fiunt, & magis, atque magis aegros divexant. Haec autem incommoda sicuti a flatibus ingravescunt, ita ipsis erumpentibus mitescunt, quemadmodum Clariss. MORGAGNUS, aliis omissis, observavit in quodam sene septuagenario (a), in cujus cadavere arteria aorta *toto illo tractu quo a corde pertinet ad diaphragma usque, in enorme dilatata erat aneurysma*. Qua de caussa aegri se tantum flatibus laborare credunt, & in hac falsa opinione interdum confirmantur a pseudo medicorum, vel agyrtarum auctoritate, qui ad flatus utpote ad sacram anchoram, quotiescumque morbi caussa ipsis non innotescat, confugiunt.

CXXXVIII. Malum vero a flatibus non pendere ex eo cognoscitur, quod his emissis omnia incommoda non evanescant, sed tantum mitescant. VALCARENGHUS animadvertit quemdam suum aegrotum (b) post alvi dejectiones, vel expulsos flatus melius se habuisse, & hanc caussam fuisse, ob quam medici nonnulli ad hypochondriacam affectionem malum hoc retulerint, & simul ipse indicat a quonam principio, hallucinatio haec derivaretur. Flatus enim, aut foeces ventriculum, & intestina nimis distendentes inferiora vasa comprimunt, qua propter difficiliori ex inde per haec humorum circuitu facto sanguis vel plus justo in praecordiis congeritur, vel majori in copia superiora vasa pervadit, hinc descripta incommoda in-

---

bralium, carotidumque arteriarum immissariis innascentium rudimenta, alia quoque ratione a viribus scilicet, quibuscumque arteriosarum tunicarum fibras sive impellendo, sive premendo, sive pulsando, sive contundendo valide distrahentibus saepe produci contendit.

(a) Epist. XVII. artic. 14.
(b) Observ. 1.

ingruunt, quae tolluntur, si sanguinis circulatio omnibus in corporis partibus, aeque facilis, per foecum scilicet dejectionem, vel flatuum eruptionem reddita fuerit.

CXXXIX. Novum non est interdum auram quamdam ascendentem ab ipsis aegris percipi: quare medici, qui hanc variis in convulsivis affectionibus frequentissime adnotarunt, ad hujusmodi classem etiam infirmitatem hanc referunt, non sine summo ipsorum aegrotantium detrimento. Verum malum hoc convulsivum non esse, ex ipsis antecedentibus deducimus, nec non ex aliorum symptomatum defectu ad nervosas affectiones spectantium: ultimo tandem ex quadam anteriora versus residendi necessitate, qua fit, ut respiratio, & deglutitio faciliores evadant, aliaque symptomata mitigentur.

CXL. A nervis morbum hunc pendere non infrequenter putant, quia symptomata (n. CXXXVI. & CXXXVII.) enumerata periodice tantum vel post certas aëris tempestates recurrunt, & post paroxismum aegri optima fruuntur valetudine, nec non opiatis, vel antispasmodicis remediis saepe dicta symptomata obtunduntur.

CXLI. Ex his (CXII.) tamen statim inferre nobis non licet morbum convulsivum esse: siquidem aneurysma praecipue, si in ejus initio sit, nullam, aut fere nullam parit molestiam, nisi per corporis, animique motus sanguinis circuitus augeatur, vel ejus massa increscat, vel impedito per inferiora circuitu, sanguineus humor ad superiora se se determinet. Hoc posito, intelligimus quare constans caussa effectus periodice recurrentes gignat, idest quia post nimiam ventriculi repletionem, vel locorum acclivium ascensum, vel post animi contentiones, praecipue si haec omnia tempore nubiloso, & pluvioso, vel flantibus Borrealibus ventis fiant, hi tantum sensibiles evadunt, testante VALCARENGHO (*a*); nec mirum esse debet si aneurysma, quod effectus medico sensibiles non parit, ani-

(*a*) Observ. 1.

animalem oecconomiam parum, vel nil laedat, & aegri extra paroxismum optime valeant. Opiata tandem aliquoties his in morbis utilia sunt, non tantum quia spasmos a nervis pendentes compescunt, ut ait VALCARENGHUS (*a*), unde sanguinis aequabilis distributio perturbabatur; verum quia somno inducto lenior fit sanguinis motus, ac proinde minor aneurysmatis distensio. Quod enim dicitur tum de laxatis per opium cordis fibris, tum de imminuto hinc sanguinis motu, repugnat HALLERI experimentis, opio vim cordis augeri ostendentibus.

CXLII Adnotare tamen expedit, omnibus rite perpensis aliquid certe praeter naturam in ipso aegrotante extra eundem paroxismum in pulsu, vel in respiratione inveniri, quod non leve erit praesentis aneurysmatis indicium. At si insultus constanti quodam ordine ab una parte incipiant, in qua vas aliquod in aneurysma dilatari possit, vel ab eisdem caussis semper excitentur, & sine alio manifesto morbo aegri ad maciem vergant, pallescant, & sub eorum oculis oedematosus subflavus tumor appareat, tunc omnis tollitur de convulsiva, vel hypochondriaca affectione dubitandi locus.

CXLIII. Hactenus de signis aortae aneurysmatis in genere dicta nos monent, alia esse addenda, quibus peculiares ejus dilatationes dignoscuntur. Aortam igitur prope ejus arcum aneurysmaticam indicant *dolor non modo in pectore sed etiam in humeris, Brachiis....; somni parum, isque non raro interruptus* (*b*), *in lecto decumbendi saepe impotentia, atque inclinato antrorsum corpore saepe levamentum majus: spiritus ita non nunquam impeditus, ut subito strangulationis metum incutiat* (*c*). Organicum hoc vitium in superiori magnae arteriae trunco esse putat VALCARENGHUS

(*a*) Eod. loc.

(*b*) Clarifs. Gorter aphor. 315. docet quod *ut somnus fiat placidus aequabilis: requiritur per omnia vasa motus sanguinis nulla irritatione perturbatus.*

(*c*) Freindius hist. Med.

GHUS (*a*) *Si dispnoticos insultus.... similis semper ardor, &* *dolor* praecedit, ad brachia aequaliter productus, & nulla adsint, vel fuerint signa, ex quibus cordis molem auctam esse credere possimus.

CXLIV. Verum difficillimum est aneurysma internoscere supra ipsius aortae arcum, (dummodo tale non sit, quod in tumorem costas ipsas elevet, vel supra sternum emineat) situm, quia tum ob sternum, vel ob alias interpositas partes ejus pulsatio distingui non potest: ne vero ex defectu pulsationis praesentibus aliis signis aneurysmaticum vitium abesse statim pronuntiemus, scire opportet, VALCARENGHUM (*b*) nullam pulsationem in aliquibus aneurysmaticis praecordiorum vitiis adnotasse. Nec minorem difficultatem offendimus, si hoc in aorta descendente sedem habeat; minus enim molestum est, mitioribusque stipatur symptomatibus: idcirco medici quamvis exercitati non raro decipiuntur. Utcumque tamen sit; dolor ad inferiores dorsi vertebras, ad scapulas, & ad claviculas nunc plus, nunc minus intensus, vagus, inanes vomendi conatus tam pleno, quam jejuno ventriculo, superiorum arteriarum concitatior pulsatio, specialisque pectoris ardor, & praecipue circa dorsum in lecto, & quidem prono corpore facilior respiratio, quae omnia cum augeantur ad corporis motum & praesertim, si brachia validius extenduntur, in suspicionem nos inducere possunt de aortae descendentis aneurysmate, quemadmodum Clariss. VALCARENGHUS (*c*) in Bibliopola quodam observavit, qui hujusmodi aneurysmate laborabat.

CXLV. Otio abutentis esset, si de illis omnibus, quae in aortae descendentis aneurysmate occurrere (n. cxliii.) diximus rationem ex physiologia, nec non pathologia desumptam reddere, eorumque agendi modum indicare animus esset, cum haec omnia illis etiam per se pateant, qui

---

(*a*) Observ. 2. (*b*) Observ. 2. (*c*) Observ. 3.

qui medicinam vel a limine salutarunt. Quare & nos cum Clariss. ALBERTINO *(a)* hoc unum tantum animadvertimus *aneurysmata orta longius a corde dolores vehementissimos identidem traxisse: non quod osseis frequentissimis squammis essent referta (his enim in Wepfero quoque aorta fere tota scatebat, nec dolores aderant) sed quod vel ob peculiarem suae figurae modum sanguinisque impulsum ac indolem, impensius celeriusque in suis fibris distraherentur, vel tendinem, seu nervorum truncum, aut aliam sensilem partem in primis contra os aliquod suis ictibus impellerent*. Si haec negari non possunt, quid dicendum de Doctiss. VALCARENGHI opinione, qui nos distinguere posse scripsit utrum aneurysma valde magnum sit, an vero parvum, sed osseis squammulis refertum, dummodo malum simplex fuerit, ex eo, quod primum minus inferat incomodi, & dolores, ardoresque parum, vel nil infestent. Secundum vero magnas procreet molestias, & dolores ad Brachia, & humeros producantur, ardoresque substerno, vel illis in locis, ubi aneurysma latere potest, persentiantur?

CXLVI. Quoniam a contusione, vel ab aliis externis caussis aneurysmata gigni toties jam (n. lxxvi.) monitum fuit, inutile non erit, cum Clariss. LANCISIO addere *(b)*, quod si quis post aliquam percussionem *inde vel brevi, vel post longum tempus, incipiat persentire sub eadem parte pulsationem diu perseverantem, primum absque febri, mox vero exilitate, atque inaequalitate motus illius arteriae, quae infra dilatationem posita est*, Diagnosis *erit in aperto, praesertim si pulsationi tumor appareat, qui aliquando ... sensibus non adeo facile ostenditur*: & tandem cum VALCARENGHO asseverare licebit, si post aliquam evidentem caussam, quae proxime afficeret unam ex illis partibus, quibus contigua sunt vasa, ibi dolorem, & ardoris sensum percipi debere ab aegro. Haec incipientis aneurysmatis indicia fere certa erunt.

CXLVII.

(a) Citat. dissert. pag. 388. (b) De aneurys. in gen. prop. xxiii.

CXLVII. Bronchiales (*a*), & intercostales arterias aneurysmate corripi, certissimum est, cujus diagnosis ex dictis (n. c.) ad praesentem usque numerum, ne jam dicta repetantur, deducenda videtur. Etenim si omnia, & singula signa, quae nunc uni aneurysmati, nunc alteri propria sunt, enumeranda essent, in immensum cresceret opus, nec majorem utilitatem afferret; quoniam haec symptomata perpetuo variare, & a diversis caussis proficisci posse, ex similium morborum historiis sat, superque compertum est.

(*a*) Videantur Act. Acad. Bononien. Tom. 1. in opuscul. p. 345.

CAPUT X.

De Aneurysmatum prognosi.

CXLVIII. AT cognito morbo, quaenam curationis spes superest? Re quidem vera aneurysmatica, & varicosa praecordiorum vitia periculosa admodum sunt, potissimum si jam adoleverint, aut alios sibi adjunxerint morbos. Adhuc hisce in morbis curandis Medicinam in incunabilis fateamur oportet, quin immo in adulto jam aneurysmate radicalem curam impossibilem esse, & tantum palliativam locum habere.

CIL. In genere tamen observatum fuit Juniores, & robustiores Homines hisce morbis correptos citius perire, quam imbecilles, vel aetate provectos, diutiusq; eorum vim sustinere mulieres, quam viros, & tandem Religiosos, Virginesque Vestales multos annos haec structurae vitia perferre. Alios post pastum, vel aliquem corporis motum repente mori, ex syncope scilicet, vel ex aneurysmatici, vel varicosi sacci ruptione, alios vero lente historiae Medicae testantur, nec non ipse ALBERTINUS (*a*), & LANCISIUS (*b*).

CL. Interdum vero si ruptio statim magna non sit, sed lente, & ex angusto orificio Sanguis effluat, vel aliquod accedat impedimentum sanguini ipso hiatu exeunti, tunc aegri aliquot horas a manifestis ruptionis indiciis supersunt, uti, multis aliis omissis, videre est apud MORGAGNUM (*c*), ubi quemdam aegrum ad decem horas post aneurysmatis diruptionem vitam duxisse narrat, & ante hunc jam observaverat VALCARENGHUS (*d*) in nobil. Sebastiano Saitz, qui post violentam vociferationem, dis-

(*a*) Cit. differt. (*b*) Repent. Mort. lib. 2, observ. 45. (*c*) Epist. XVII. art. 16. (*d*) Obs. 2.

disrupto aneurysmate, & paulatim effuso sanguine ad quatuor circiter a diruptione horas superstes fuit. Multos a validissimis cordis palpitationibus suffocatos, perire scribit ILLUST. ARCH. SENACIUS (*a*), non raro etiam absque ruptione aegros asphyxia correptos ad aliquot dies vitam duxisse. In aliquibus autem mala haec cito ad acmen suum perveniunt, in aliis contra. Interdum eorum symptomata perfecte intermittunt, hinc sanationis spes affulget, nec non hallucinationis caussa exoritur uti (n. XXXIX) vidimus: in aliis vero haec violentissima sunt, & in singulos dies increscunt, donec aegrotum e medio sustulerint.

CLI. Quod si hujusmodi mala diutius perdurant, alios & novos morbos sibi adsciscunt, inter quos praecipue enumeranda veniunt pedum Oedema, haemoptysis, vel hydrothorax, hydrocardia, pulmonum inflammatio; orthopnaea quoque, febris hectica, & non raro polypi oriuntur, hinc aegrotantium corpora pallescunt, macrescunt, debilitanturque donec lenta mors eorum miserandae vitae finem imponat. Crambem recoquere esset, si hactenus enumerata mala vel a retardato per inferiora sanguinis circuitu, vel a plus justo in pulmone detento, vel ab ipsius compressione, vel ab impedita per vasa symphatica humorum circulatione, vel a prava sangnificatione gigni, & haec eadem pejora, majoraque esse, quo aneurysma majus, & cordi magis vicinum fuerit, significarem.

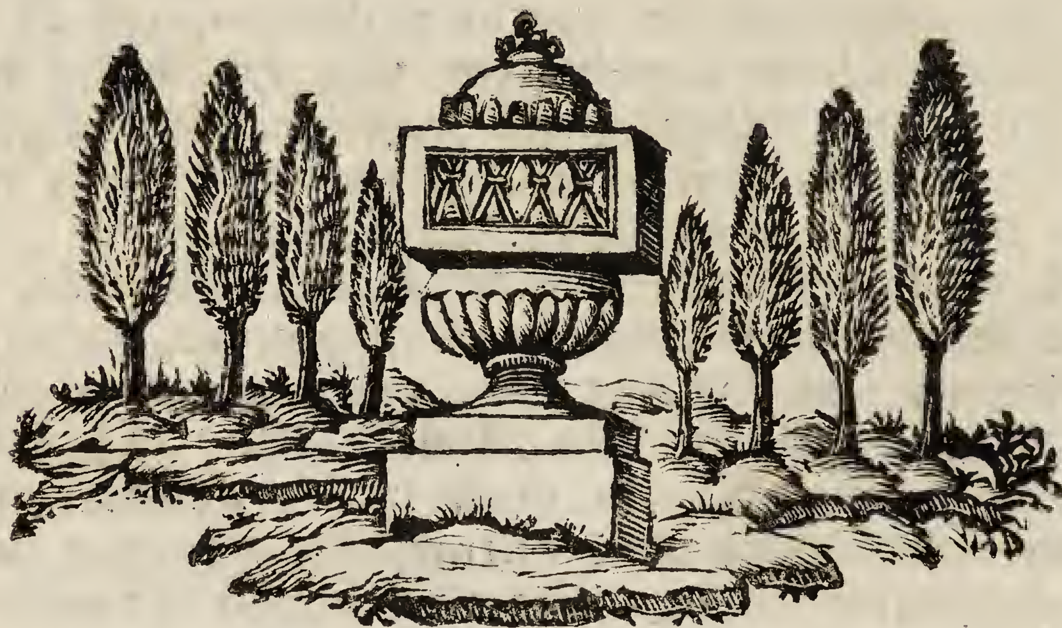
CLII. Aliquantulum dissimilia sunt incommoda, quae ab aortae descendentis aneurysmate gignuntur, variae, scilicet, viscerum imi ventris, & ipsius mesenterii obstructiones, & alia, quae ab ipso MORGAGNO (*b*) indicantur, explicanturque. Spinam dorsi tandem, claviculas, costulas, sternum distorquere, disrumpere, elevari a validissimis aneurysmatum ictibus, nec non ab ipso ichoroso corrodentique humore in haec effuso ex toties citatis auctoribus eruitur.

(*a*) Lib. 2 cap. 9. n. 9. (*b*) Epist. XVII. art. 16. , & alibi.

CLIII. Hinc concludendum eſt, magno cum ſtudio, & diligentia inquirendam eſſe iſtorum morborum adhuc naſcentium diagnoſim. Nam ſi hi naſcentes, & occulte inſidias tendentes dignoſci poſſunt, non vana ſpes afſulget prolatandae mortis; quod ſi non penitus amoveri iſtiuſmodi morbos, leniri certe, quin immo ex parte coërceri, ne celeriter increſcant, & ad pejora contendant, & reprimi poſſe, ex Medicis obſervationibus, & hiſtoriis ſatis abunde conſtat (*a*).

CA-

(a) Licet raro, attamen hiſtorias habemus, quae curata fuiſſe aneuryſmata teſtantur, ut (n. clvi.) videbimus.

CAPUT XI.

De aneurysmatici, & varicosi generis dilatationum cura.

CLIV. Quamvis enim hos morbos, si jam adoleverint, insanabiles esse (n. cxlviii.) dictum sit; attamen omnia remedia, quae eorum indicationibus satisfaciunt, in usum trahi debent, ut aegros diutius, quoad fieri potest, in vita conservemus, & fortasse etiam eos perfectae sanitati restituamus, ut (n. cliii.) monitum fuit. Verum alia quoque est ratio, cur hujuscemodi aegri tanquam insanabiles habendi non sint, scilicet, quia infiniti prorsus morbi varicosa, & aneurysmatica vitia ita simulant, ut protopathici esse credantur, quos vel ipsa curatio vel cadaverum sectio deuteropathicos fuisse evincunt, quod Clar. HAENNIUS (*a*) non tantum admonuit, verum etiam variis observationibus confirmavit.

CLV. Istiusmodi morbis laborantes ad multos annos vitam duxisse, medicae testantur observationes, inter quas una extat in ACT. ERUDIT. LIPSIAE (*b*) alicujus faeminae, quae per quinquaginta annos aneurysmatica vixit. Alias autem referre historias, in quibus ad quatuor, octo, decem, quindecim annos inter vivos fuisse aneurysmate affectos legitur, frustraneum esset, cum certum sit multa ex his vitiis usque ab infantia incepta, non nisi in Juventute sensibilia evasisse (*c*): imo raro admodum esse aneurysmata vera repente exorta, arbitrarer.

CLVI. Minus verosimile fortasse aliquibus videbitur, aneurysmata perfecte curata fuisse. Verum illud evanescet si

(*a*) Rat. medend. pars 4. cap. 2. §. 6.
(*b*) Ann. 1692. p. 220. (*c*) Vid. Matani cit. dissert.

si consideremus ipsum AUCTOREM *de morbis*, ubi de venarum pulmonalium varicibus verba facit, has curationem admittere cognovisse, & simul therapeuticam indicasse; (*a*) inquit enim: *conducit autem talibus*, aegris, *si ab initio curandos susceperis*, *ut & vena de manibus sanguinem emittant*, *& diaeta*, *e qua quam siccissimus & exanguissimus fiat*. Hanc autem crudelem methodum optimo effectu non carere comperit idem auctor: nam, si *curentur incipiente morbo*, *ait* (*b*), *rursus in loco vaenae considunt ad latus*, *humilesque fiunt*: at quod in ipsis venis evenit, non ne eadem adhibita cura eumdam & in arteriis, licet minus facile, obtinemus effectum? Rem ita se habere ostendit Clar. VALSALVAE observatio. Hic enim Clar. Vir in quodam nobili homine vidit, quem ex pulsatione, aliisque signis aneurysmataticum esse agnoverat, & simili modo perfecte sanaverat, licet postea ab alio morbo oppressus fatis cesserit, vidit, inquam, arteriam, in qua *olim initium aneurysmatis fuerat*, *contractam rursus ad naturalem modum*, *sed quasi callosam eo loco deprehendit* (*c*); ex hac autem historia certe inferendum, aneurysma vere sanatum fuisse, nec ullum superesse dubitandi locum, morbus hic fuerit ne protopathicus, an vero sympathicus; accurata enim facta ejus cadaveris sectio primarium fuisse apertissime demonstravit.

CLVII. Ut vero hujusmodi effectionum cura recte instituatur, sedulo indaganda sunt, quae antecesserunt, & quae presentem morbum concomitantur. Cognitis enim caussis, atque bene perspectis optimis remediis, quae scilicet his effectricibus caussis tollendis, vel saltem mitigandis apta sint, ad indicationes curatorias deveniendum est, quae duae praecipue sunt, id est, fluidorum nisum in vasa imminuere, & vasorum renisum in ipsa fluida ita adaugere, ut solida, & fluida pristinum nanciscantur aequilibrium: dein morbosam humorum diathesim, & depravatam

(*a*) Auctor de morbis L. 1. n. 10.
(*b*) ibidem (*c*) Morg. Epist. XVII. art. 30.

tam quocumque modo organorum ſtructuram quoad fieri poteſt emendare, ut quidquid alicubi praeter naturae leges, & ordinem accreverit, aut pravi exuberantiſque humoris confluxerit, aut prodierit, id de medio tolli, & ad priſtinum ordinem, juſtamque oeconomiam reddi poſſit.

CLVIII. At in eo labor: ſiquidem id praeſtare non adeo facile poſſumus abſque pejoris mali, nec non ipſius mortis periculo. Tam enim difficile eſt, ne dum vim ſanguinis in arterias, & venas incurrentis retundere, aut ipſorum vaſorum in liquida reagentium augere ſatagimus, motus eorumdem liquidorum nimis intendatur, ſed tantum quantum neceſſe eſt ad vitam ſervandam ſuperſit. Quod quam arduum ſit, ipſe fatetur ALBERTINUS (*a*); ut aſſerere non dubitet, ſi in aliis, in his certe morbis locum habere HIPPOCRATIS dictum, ſcilicet: *equidem vehementer hunc medicum laudem, qui parum peccet: utpote in quibus peccari poteſt & facilius, & gravius.*

CLIX. Quidquid tamen ſit, omnibus in aneuryſmatibus, & a quacumque cauſſa pendentibus, cura inchoanda eſt a tenuiſſimo, mitiſſimo, & temperanti victu, & repetitis vicibus modica quantitate exhibito, ut parum blandiſſimi chyli una vice ſanguini commiſceatur. Summa corporis animive quiete, potu aqueo, & levi, mitioribuſque alterantibus, utpote quae ad moderandum inminuendumque ſanguinis niſum nata facta ſunt. Quid quod ipſa venae ſectio hiſce in morbis effectu non caruit? Conſtat enim enim SENACII (*b*), ALBERTINI, & GARZIAE a LOPES (*c*) obſervationibus, quorum ultimus quodam in viro, cui arteria loco venae ſecta fuerat, ſanguinem ad libras effluere permiſit uſque dum ſyncope ſequeretur, & ita magna ex parte ipſis vaſis

(*a*) Cit. opuſc.
(*b*) Lib. (n. cl.) citato.
(*c*) Albertini cit. diſſert. p. 398., & Morgagni Epiſt. 17. art. n. 30. & 31.

sis inanitis, arteriarum diastoles, & systoles debiliores essent; tunc parti affectae splenium apposuit, quo octiduum post vas ipsum coaluit, atque aegrotus aneurysmatis periculum superavit. Venam autem non ita indiscriminatim secandam putamus, quia non semel subita aegrotantium mors secuta fuit, summo cum Medicinae dedecore, nec non ipsius Medici famae imminutione.

CLX. Ne vero, his ab exemplis perterriti, plus justo sanguinis missionem fugiamus, animadvertendum est, ipsum cautissimum MORGAGNUM, postquam malos effectus enumerasset, qui ab intempestiva venae sectione orti sunt, ita concludere: *non tamen prohibere debet utilissimum incipiente, & progrediente aneurysmate venae sectionis praesidium* (*a*). Hoc autem naturae consonum esse videtur, cum ipsa per haemorrhoides saepe saepius sanguinis fluxum promoveat magno cum aegrotantium emolumento, & levamine. Haec autem generatim convenit, immo utiliter adhibetur in incipiente morbo, aut nondum provecto, statum nimirum non praetergresso, dummodo aetati, temperamento, viribus, regioni, anni tempestati, aliisque proportionalis sit.

CLXI. In vehementissimis, validisque cordis palpitationibus (*a*) venam secandam esse, ex eo judicamus, quia non semel contigit, simplicem cordis palpitationem, pro ejus jam adulto aneurysmate, habitam fuisse; quod si, hoc in casu, sanguinis missionem nimis reformidant Medici, tunc vera consequitur praecordiorum dilatatio, quam sane praecaveri potuissent, si phlebotomia instituta, ipsa profligata fuisset. Nec minus est necessaria in majoribus spirandi difficultatibus, & suffocationis periculis, cordisque oppressionibus, praecipue vero si sputa sanguine tincta, aut mere sanguinea apparuerint, dummodo prudenti, & parca manu instituatur, ut eamdem, toties quoties occasio se obtulerit, repetere possimus absque ullo aegri discrimine,

vitae-

(*a*) Epist. nup. cit. art. 31.

vitaeque periculo: quod si prae nimia ipsius aegroti debilitate sanguinis missioni locus minime sit, ad remedia tunc confugiendum erit, quibus sanguinis sputum sistatur: sistendo itaque, vel praecavendo ejusmodi sputo summa quies, lucis privatio, potus frigidus, & demulcens, aër frigidiusculus, aliaque imperanda sunt: succum vero concretum hederae terrestris una cum terra Catechù saepe saepius, simili in casu, remedio fuisse observavit ALBERTINUS (*a*).

CLXII. Ad symptomata, accessionesque praecavendas verno, & autumnali tempore optimo cum eventu vena secta fuit, ut observavit Clariss. VALCARENGHUS (*b*). Nec ab hoc remedii genere nos removere debet extremarum partium oedema, si hoc simplicem effectum esse retardati, vel impediti sanguinis circuitus, vel depravatae mechanices in organis ipsius sanguinis circulationi dicatis, innotescat: ALBERTINUS (*c*) enim facta venae sectione, liberioreque sanguinis motu restituto frequenter evanescere, sua in praxi comperit, quod etiam notum, testatumque facit propria experientia suffultus Cl. Praeceptor.

CLXIII. Facies vero tumida, pallidus virginum color, cachecticus habitus, venerea, aut scorbutica cacochymia, & illa omnia, quae proximum in hydrothoracem, aut hydropem universalem transitum praesagiunt, vel si qua alia adsint sanguinis missionem contraindicantia dicta, hanc fugiendam esse admonent. Ab hac etiam desistere debemus, si solitum amplius non inferat levamen. Cavendum tamen est, ut melius propriae famae consulamus, ne invito aegro, aut admodum recusante, venae sectionem instituamus: novum enim minime est sub ipsa sanguinis missione, aut paulo post aneurysma disrumpi (n. CLIX.), & aegros cito, & misere perire, quod speciatim evenit in magnis arteriarum dilatationibus, idque ab aucta san-

(*a*) Cit. Opusc.
(*b*) Obs. 1.
(*c*) Lib. n. super. cit.

guinis velocitate per venae fectionem deducimus.

CLXIV. Sanguinis miffione facta, fi primarum viarum faburrae non levia adfint indicia, in ufum vocanda funt remedia alvum moderate lenientia, aut fimplices tantum clyfteres: validorum vero catharticorum ufus noxa non vacat; notum enim eft, obfervationibufque comprobatum, nonnullos imprudenter fumpto carthartico, paulo poft, immo fub ipfa alvi dejectione, e vivis migraffe.

CLXV. Cum vero dyfpnoea, & externarum partium tumor augentur, tum folis clyfmatibus ventrem fubducendum effe fcribit ALBERTINUS (*a*) ex urina pueri, fale prunellae, vel nitro ftibiato, aut terebinthina vitello ovi foluta, aut ex melle folutivo, & fimilibus paratis: quod fi fpafticae, & dolorificae ventris contractiones merito leniffima, & anodyna poftulare videantur, haec in alvum optimo cum eventu injici poffunt.

CLXVI. At fi urinas ciere animus fit, hae mitiffimis diureticis follicitentur, qualia funt Syrupus terebinthinae, eo praefertim, qui fit ex faccharo rofato vel cydonite, infufio millepedum quoque, vel eorum pulvis, liquor terrae foliatae tartari &c., a fortioribus vero diureticis, ut noxiis, abftinendum effe reputamus. Clar. enim ALBERTINUS ab his motum fanguinis concitari, doloresque nephriticos, & calculos in nonnullis genitos obfervavit, qui nunquam antea iifdem obnoxii fuerant, & hydropem etiam fic augeri, ut miferi aegrotantes penitus orthopnoici evaferint, quamquam in principio ab uberiori urinae fluxu convalefcere viderentur, immo poft fubitam, magnamque virium jacturam non infrequenter eos praeter omnium expectationem celeriter mori. Similia ab hujufmodi remediis in hydrothorace etiam, ubi nullum aneuryfmaticum vitium erat, non femel in Nofocomio videre nobis contigit.

CLXVII. Caeterum omnia calidiora, & nimis concitantia

(*a*) Cit. lib.

tantia remedia his in vitiis curandis procul absint, utpote quae sanguinis circuitum nimis adaugent, validiorique impetu in partem affectam, minusque resistentem impellunt, quo aneurysmata, & magis dilatari, vel etiam disrumpi possunt. Qua igitur cum diligentia inquirendum sit, utrum morbus a flatibus, an ab interno aneurysmate pendeat, nemo non videt. Etenim quae in illis juvant, in his exitialia sunt.

CLXVIII. Ita sanguinis impetu imminuto, ut alii indicationi (n. clvii.) curatoriae satisfaciant, Medici in usum trahunt roborantia, & vulneraria, nec non adstringentia remedia. Verum haec summa cum animadversione, & selectu adhiberi debent, ne vasa, quae roborare studemus, ab hujusmodi pharmacorum usu sanguine validius in ea impulso, potius debilitentur, nec non diffringantur.

CLXIX. Potissimum vero ejus indolis sint, oportet, ut sanguis vel satis fluidus fiat, si nimia densitate peccet, & contra, si tenuitate, debitam consistentiam acquirat. Alterutrum enim vitium saepe his in morbis observatum fuit (*a*), & ultimo mitioris naturae ex illis eligantur, quae solida corroborant, sanguinisque motum haud accelerant.

CLXX. Ex alterantium itaque classe, ea in usum trahenda sunt, quae magis caussas morbificas tollere, aut saltem obtundere valent, idque prudentis Clinici erit. Hujusmodi sunt taraxacon, cichoreum, acetosa, & similia, quae egregie temperant, refrigerant, & presertim ex sero caprino decocta. At si adstringendi, & blande serosam colluviem simul per urinas educendi sit animus, tunc consoli-

 dam,

(*a*) Albertinus cit. opusc. vidit monialem praecordiorum aneurysmate affectam, quae diabetica sanguinis dissolutione conflictabatur, & mulierem cujus sanguinis tam crassus, & densus apparuit, ut e manu ad uncias sex, in quatuor circiter libras aquae communis effusus hanc ita coëgerit, ut dum removeretur e vase, figuram ejus aliqua ex parte retineret.

dam, plantaginem, agrimoniam, hyperici cymata una cum floribus macerata, hederam terreſtrem, meliſſam optimo cum eventu adjieciſſe, ſcribit ALBERTINUS.

CLXXI. Iis autem, qui ſerum lactis vaccinum, vel caprillum ferre non poſſunt, & ſimilia ex vegetabilibus decocta nolunt, jura ex pullis gallinaceis ſufficere cum incocta meliſſa, conſolida, hedera terreſtre, aliiſque huiuſcemodi, additis in fine floribus ejuſdem hederae, vel ex cancris fluviatilibus, & carne ranarum non paluſtrium, idem pariter auctor proponit. Haec autem omnia ſunt ne ſuperando morbo paria? Victa ne ejuſmodi remediis aneuryſmaticorum incommoda? At ex ipſomet ALBERTINO haec utpote compoſitiora aegros ferre ſeape non potuiſſe, & ad ſimpliciora tunc confugiſſe majori cum emolumento, abunde conſtat.

CLXXII. Quod ſi eo adducta ſit aneuryſmatica affectio, ut ſocios ab ipſò etiam initio alios habuerit morbos, tunc adjicenda eſſe modo abſorbentia, modo antiſcorbutica, modo nervina, & antiſpaſmodica, modo antivenerea, aliaque pro re nata, neminem fugiet. Ita ſi hypochondriorum affectiones, & oedemata, ſyphillis, podagra, & ſcabies retropulſa, evacuationes ſuppreſſae aneuryſmati occaſionem praebuerint, vel illud foveant, peculiarem etiam animadverſionem expoſtulant. His autem remediis eſt conſulendum, quae ab auctoribus adverſus hujuſcemodi affectiones commendantur.

CLXXIII. A Lue venerea aneuryſma gigni jam (n. lxxi.) vidimus, & ex mercurialium externo uſu aneuryſmata exorta fuiſſe (n. lxxix.) expoſuimus. Inquirendum nunc, quomodo Syphillidem, ſi cum aneuryſmatico vitio conjuncta ſit, curare poſſimus: qua de cauſſa ſequentem facimus diſtinctionem: vel aneuryſma primario pendet a ſanguine veneno gallico affecto, & tunc, ſi aliqua antiaphrodiſiaca quidquam valent, ad hydragyrum, ſed magna cum circumſpectione deveniendum eſt; quod ſi aeger aneuryſmate jam laborans lue venerea afficiatur, tunc ſi mitioribus antiveneriis remediis

non

non ſanatur, ad fortiora non eſſe procedendum putamus. Hujuſmodi autem in caſu, loco mercurialium inunctionum, per quas magna copia mercurius in corpus ingreditur, & potius pondere, & impetu agit; alia ex hydrargyro parata remedia, quae ſtimulo magis, quam pondere agant, erunt adhibenda.

CLXXIV. In magnis, ſummiſque reſpirandi difficultatibus,, quae ſaepe, quamvis conſtans cauſſa ſit, periodice reccurrunt, vel ſaltem ingraveſcunt, ſi venam ſecare non liceat ad alia praeſidia, quae reſpirationem faciliorem reddant, & vires erigant, confugiendum eſt. Huic ſcopo optime faciunt omnia volatilia naribus admota, ut ſunt ſpiritus fuliginis, meliſſae, ſanguinis humani, ſalis ammoniaci, acetum vini, liquor C. C. ſuccinatus, quin immo aliquot eorum guttae intrinſecus dari poſſunt aqua hyſopi, vel capillorum veneris exceptae: oleoſa quoque inter optima remedia non infimum obtinent locum; quod ſi alvum etiam ducere expediat, ut etiam ſpiritus facilius trahatur, tunc vel aucta olei mitioris doſis, vel eidem addita exigua rhabarbari portio ſcopum attinget.

CLXXV. Verum tam internis, quam externis remediis, omnibus palmam fere praeripiunt artuum fricationes, vel eorum in aquam calidam immerſiones (a). Quocumque enim modo ſanguis in praecordiorum arteriis, atque in aneuryſmate colligatur, hic proprio pondere, & mole anxietates, ſpirandique graviſſimas difficultates parit; quae evaneſcunt, ſi, liberiori, faciliorique per alias arterias ſanguinis circuitu reddito, haec, ut ita dicam, congeſtio reſolvatur: quod obtinemus aqua calida exteriora, & remotiora vaſa laxando. Hoc autem remedii genus opportuniſſimum eſt, ubi brachium ſiniſtrum, quod ſaepe accidit dolore, aut torpore corripiatur. Dum enim ſic aqua calida foventur, ſi ſimul frictiones inſtituantur, promptiſſima revulſio fiet, qua ſi quis ſpaſmus adjunctus ſit, relaxatur: immo

(a) Epiſt. XVII. art. 27.

immo sola frictiones, etsi siccas, tremores, spasmos, jactationes sopire, somnumque blande accersere Sapientissimo, & Humanissimo cum Praeceptore nostro BORSIERI asseveramus.

CLXXVI. Neque aqua calida tantum aliquibus attulit solamen, verum etiam ipsam aquam frigidam in nudum pectus projectam Juveni cuidam profuisse, vidit ALBERTINUS (*a*), nec non in aliis alii auctores observavere: an ab impetu aquae, & frigorifera ejus sensatione vasa jam nimis distenta se se contrahunt, & ultra stagnantem sanguinem propellunt, sicque anxietatis caussam tollunt? Aliqui etiam cordis scrobiculum oleo ex Nucista, aut ex amygdalis amaris illiniri curaverunt, cui interdum, si convulsiones valde affligebant, camphoram, aut theriacam adjiecerunt, sed modicum fructum, & brevissimum ex his se collegisse, Exp. ALBERTINUS scripsit (*b*).

CLXXVII. Quod si sanguis, ut (n. clxix.) monuimus ad coagulationem tendere videatur, ex quo facile polypi, & alia sexcenta mala oriantur, huic vitio occurrendum esse succo expresso lupulorum, aut cherefolii suadet ALBERTINUS, cui adjicit lac gummi ammoniaci, nec non dosim aliquam spermatis coeti recentis, & si ejus vim intendere animus sit, tunc aliquot florum salis ammoniaci grana, vel aliquid salis essentialis plantarum dissolventium adjungatur.

CLXXVIII. MATANUS vero (*c*) tot inutilibus medicamentis dissolventibus acetum praeferendum esse scribit, utpote magnum dissolvens, quam proprietatem aceto tribuerunt BOERHAAVIUS (*d*), & BENVENUTUS (*e*). At acetum coagulante, potius quam dissolvente vi praeditum

tum

(*a*) Toties cit. differt.
(*b*) Eod. loc.
(*c*) Cit. in differt. 2. 172.
(*d*) Elem. chem. tom. 1. part. 2. proc. 51.
(*e*) De Aceti Vin. Comment.

tum esse contra MATANUM, aliosque rationibus, experimentisque suffulti (*a*), dicimus. Ossa vero solvere non inficias imus, quod praestant quaecumque acida; sanguinem contra compingere, & coagulare ex ipsis experimentis notum nobis est.

CLXXIX Hypnotica, & narcotica remedia, opium praesertim violentissimis in cordis palpitationibus, doloribus, aliisque symptomatibus, uno fere ore commendant Medici. Quamvis opium utiliter variis ab auctoribus adhibitum fuisse in aneurysmate laborantibus (n. cxl.) dictum sit; opium tamen ea cautione detur, ut ea tantum emolumenta obtineamus, quae (cxlz.) proposuimus, nulla vero noxa a cordis aucta praeter modum vi timeri queat. Quare in hujuscemodi affectionibus opii loco tutissimum Liquorem Anodynum mineralem HOFFMANNI, Aetherem vitrioli, Sal sedativum HOMBERGII & lenissima a papavere nostrati parata remedia commendamus.

CLXXX. Haec praecipua sunt, quibus morbum si non penitus tollere, mortem saltem aegrotis procrastinare possumus. Verum postquam optimo cum selectu adhibita fue-

---

(*a*) Diversa enim ratione acetum, cum sanguine, aut cruore e corpore sano per venae sectionem educto, commixtum nullam unquam aut cruoris, aut sanguinis solutionem induxit, quin potius majorem coagulationem, quam simplici aqua commixtum. Haec autem experimenta, ut omnem dubitandi aditum praepedirent, a me reperita fuerunt, & multiplici quidam ratione. Etenim nunc purum acetum cum sanguine, vel cruore, nunc aqua parum, nunc multum dilutum, & frigidum modo 10. modo 20. grad. thermometri Reaumurii calidum, aut 30. 33. 36. 40. 45. 50. 54. & etiam diversa dosi adhibui, & eumdem semper observavi effectum, coagulationem nimirum. Hoc autem rationi optime respondet, ipsiusque liquoris aciditati: acida enim sanguinem coagulare, hanc coagulationem acidi rationem directam sequi, adeo mihi perspectum videtur, ut tempus, & operam perdere esset, si diutius in his insisterem. Neque quis regerat, ab experimentis extra corpus non licere concludere ea, quae intus fieri in vivo animali possunt; nam acetum in venas infusum sanguinem itidem cogere, & coagulare, compertum habemus.

fuerunt (n. clix. & seq,) hactenus indicata remedia, curationis cardo in optimo vertitur vitae regimine. Quamobrem interdicto vino, omnibusque spirituosis liquoribus, nisi stomachus, vires, aliaque eos exigant, aqua simplex, aut ignito chalybe alterata, vel decocta ex lentisco, santalo citrino, hordeo, consolida majori, aliisque roborantibus omnis stimuli expertibus, additis interdum passulis minoribus potui ordinario danda est, dummodo eam aegri bene ferant; neque optimo caruit effectu simplex aqua Nuceriae pro potu exhibita.

CLXXXI. Pulmenta quoque ex hordeo contrito, vel oryza in lacte vaccino, aut jure cancrorum fluvitialium vel ranarum non palustrium cocta sine alio cibo sumpta saepe profuerunt: lactis, vel ejus seri potionem, vel simplicis, vel cum chocolata, aliove fervente liquore mixti ad quadraginta, & ultra dies commendavit ALBERTINUS, nec non alii.

CLXXXII. *Lacteam* quoque sic dictam *diaetam* post unam, alteramve sanguinis missionem, & alvum per clysteres elotam cum continuo in lecto decubitu institutam, & ad triginta, vel quadraginta dies protractam non raro profuisse testatur VALSALVA (*a*). Qui vero diaetam hanc aliqua de caussa ferre non possunt, eadem instituta vivendi methodo tantum utatur cibis, qui vitae sustinendae vix satis sint: vesperi vero somnus, & quies, si res postulet, emmulsionibus, Syrupo de moeconio, & si valentius agere expedit uti in palpitationibus, maximisque doloribus, etiam laudano liquido, concilietur, ratione tamen semper habita eorum, quae (n. clxix.) proposuimus.

CLXXXIII. Optimo demum in aëre aegri conquiescere diutissime jubeantur, etsi unquam alia incommoda, quae a vita deside imminere possunt, aliquam corporis commotionem exigant, haec lenissima omnino sit, oportet: vehementior enim ut vectio in curru, equitatio, atque alia similis repro-

(*a*) Morgagn. epist. xvii. artic. 30.

reprobanda eſt, quia hinc validior ſanguinis motus concitatur, quo non tantum inchoata jam aneuryſmata ampliantur, verum etiam nova oriuntur, ut Clariſſimi GORTERUS (*a*), & MANGETUS (*b*) obſervarunt. Quam caute igitur diſtinguendum, morbus hypochondriacus ne ſit, in quo exercitatio apprime convenit, an vero organicus, in quo omnino contraindicatur, & noxia admodum eſt.

CLXXXIV. Ex his omnibus colligitur tam varicoſi, quam aneuryſmatici generis praecordiorum dilatationum diagnoſim difficilem eſſe, eo magis ſub eorum initiis, prognoſim incertam, & luctuoſam, perfectam curationem demum fere ſemper impoſſibilem. Vah! inquiet aliquis, notiſſima doces, neque quidquam novi nobis protuliſti! At, ſi quis eſt naſutulus ejuſmodi, conſideret rogo, qua de re hic agatur, qua ratione, quo ordine, quo delectu rerum, & qua amplitudine. Deinde quantum voluerit, oblateret, carpat, extenuet, per me licebit. Ego quidem contentus ero, ſi haec, qualiacumque ſint, tuo Benevole Lector ſubmiſero judicio; a quo ſi probari ea intelligam, non exiguum ex hiſce laboribus me fructum, & praemium percepiſſe credidero. Interim ſi eam non inveneris ſcribendi elegantiam, quam tanti faciunt Sapientiores, non ſubiraſcaris precor, obteſtorque: idque aetati potius, ac ingenii imbecillitati, &, quod maximum eſt, ipſius temporis anguſtiis, quo haec ſcribere coactus fui, tribuas velim. Namque exactis privatis ad lauream conſequendam periculis, BARTHEZIANI ſyſtematis refutandi provincia tum mihi demandata eſt, quae tamen, opere licet jam provecto, in hanc, neſcio fere quo fato, & qua rerum viciſſitudine praecipiti quaſi auſu mutanda fuit. Neque illud praetermittendum eſt, benevolas, & auxiliatrices mihi manus non acceſſiſſe, prout aliis, quae in lucem

M pro-

(*a*) In comment. in aphor. Sanctor. 407.
(*b*) Bibliot. Chirurg. lib. 1.

proferuntur a quibusdam, accessisse saepe audivimus. Quare si quid improvide ac inconsulto peccatum fuerit, quod illi criminari velint, sapientes, & honestos homines, qui nihil humani a se alienum putant, pro sua benignitate excusaturos esse, confido.

Errata			Corrige
Pag. 8.	lin. 2.	dignam,	dignam judico,
	l. 9.	comendationis	commendationis
10.	l. 6.	& alibi, disruptiones	diruptiones
11.	l. 16.	dieresim	diaeresim
	l. 30.	occurrent	occurrerent
18.	l. 24.	extitisse	extiterint
		contigisse,	contigerint
25.	l. 1.	ruptura	ruptio
30.	l. 11.	tunicatum	tunicarum
36.	l. 24	valide	valida
38.	l. 6.	amplectendus	admittendus
	l. 20.	hemerodomos	hemerodromos
40.	l. 29.	contigit in	contingit
43.	l. 9.	accomodatis	accommodatis
55.	l. 24.	caepit	cepit
72.	l. 4.	idetidem	identidem
75.	l. 31.	distorquere, disrumpere	distorqueri, disrumpi
84.	l. 3.	adjiecisse	adiecisse
	l. 18.	adj'cenda	adjicienda
	l. 35.	antiveneriis	antivenereis
86.	l. 1.	sola frictiones	solas frictiones
	l. 15.	adjiecerunt	adiecerunt

